



Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Studijní opora k předmětu kombinované formy studia

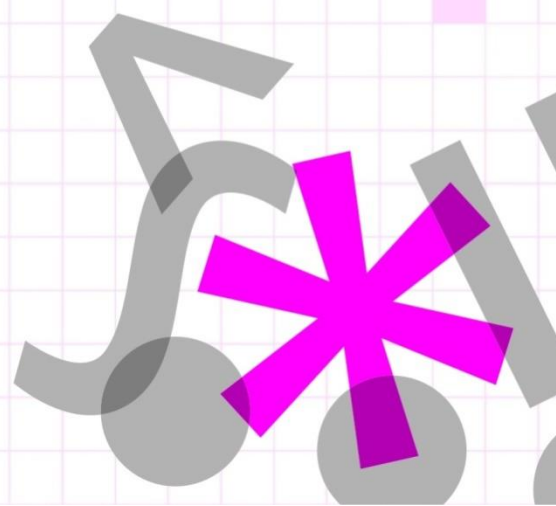
předmět

**BEZPEČNOSTNÍ ASPEKTY PŘI ORGANIZOVÁNÍ
VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT**

obor

**Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci
v etopedických zařízeních**

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta



Vysvětlivky k používaným symbolům



ÚVOD KE STUDIU PŘEDMĚTU NEBO KONKRÉTNÍHO TÉMATU



KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

prověřují, do jaké míry student text a problematiku pochopil, zapamatoval si podstatné a důležité informace



SHRNUTÍ

shrnutí tématu



POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

vyzdvihuje důležité či nové termíny, nebo hlavní body, které by student při studiu tématu neměl opomenout



LITERATURA

použitá ve studijním materiálu, pro doplnění a rozšíření poznatků



POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

student se zde dozví, jakým způsobem bude kurz ukončen (test, seminární práce, projekt, ústní zkouška apod.)



ÚVOD DO STUDIA PŘEDMĚTU (ANOTACE)

Ve výuce této disciplíny se studenti seznámí s vybranými metodickými a právními aspekty organizování volnočasových činností.

CÍLE PŘEDMĚTU:

Cílem předmětu je vybavit studenty základními znalostmi se zaměřením na jejich specializaci a následné uplatnění v praxi. Úzké propojení s pedagogickou praxí.

OSNOVA PŘEDMĚTU:

1. Právo a volný čas. Právní řád ČR v kontextu pedagogiky volného času. Právní problematika výkonu profesí a činností v oblasti trávení volného času.
2. Hra jako specifické prožívání volného času, herní systémy, zásady uvádění her.
3. Zotavovací akce, výlety, školy v přírodě apod. (příprava, průběh, závěr + pracovníci a účastníci).
4. Velikost skupiny pro různé druhy volnočasových činností, právní zodpovědnost. Přesuny a transport.
5. Bezpečnost a metodické pokyny k vybraným činnostem - v místnosti, v tělocvičně, na hřišti, v přírodě (pěší turistika, cykloturistika, vodní a lyžařská turistika), koupání, terénní a noční hry, střelba, oheň, závody a soutěže, práce s náradím a různými materiály, případy mimořádných situací, netradiční hry atd.
6. Oblast zdravotní péče – zdravotník na akcích, postup v případě úrazu, první pomoc.
7. Školní akce a jejich organizace – výlety, lyžařské výcviky, školy v přírodě, exkurze,...
8. Olympiády a krajské soutěže – zásady organizování soutěží, uvádění her, herní systémy atd.
9. Obhajoba vlastního projektu



DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

ZÁKLADNÍ LITERATURA

- BŮŽEK, Antonín a MICHALÍK, Jan. *Informatorium (nejen) o právech dítěte se zřetelem k otázkám výchovy a vzdělávání*. Olomouc: UP, 2000. 170 s. ISBN 80-244-0054-5
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: IDM MŠMT ČR, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- Kolektiv autorů. *Zdravotník zotavovacích akcí*. Praha: Úřad Českého červeného kříže, 2002. 136 s.
- LÁSZLÓ, K. Pedagogický dozor z hlediska legislativy. In: *Eruditio Mores Futurum*. Zborník vědecko-výzkumných prac č. 7. Banská Bystrica: UMB, 2003. s. 152-161

- Metodický pokyn MŠMT ČR č.j. 24 799/93 – 50 k organizaci lyžařského výcviku žáků. [cit. 19. 2. 2015].
- Přístup z: <http://www.atre.cz/normy/page0162.htm>
- Metodický pokyn MŠMT ČR č.j. k personálnímu zabezpečení lyžařských výcvikových zájezdů pořádaných základními a středními školami a ke vzdělávání instruktorů školního lyžování pro lyžařské výcvikové zájezdy. [cit. 19. 2. 2015]. Přístup z: <http://www.atre.cz/normy/page0163.htm>)
- Metodický pokyn MŠMT ČR č.j. 29 159/2001-26 k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků ve školách a školských zařízeních. [cit. 19. 2. 2005]. Přístup z: <http://www.mzs-vb.cz/dokument/M159.htm>
- NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času (pro doplňující pedagogické studium)*. 1. vyd. Brno: Paido, 2002. 119 s. ISBN 80-7315-012-3.
- NEUMAN, J. a kol. *Turistika a sporty v přírodě*. Praha: Portál, 2000. 197 s. ISBN 80-7178-391-9
- *Tábory a jiné zotavovací akce, průvodce jejich přípravou*. Praha: IDM MŠMT ČR, 2004. 136 s. ISBN 80-86033-93-7
- TUPÝ, Jan. Aktualizace metodického pokynu k organizaci lyžařského výcviku žáků. *Tělesná výchova a sport mládeže*, 2000, roč. 66, č. 8, s. 7-10. ISSN 1210-7689
- VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno: MU, 1992. ISBN 80-210-0428-2
- *Vademecum k letním táborům*. Praha: IDM MŠMT ČR, 2002. 75 s.
- Vyhláška MŠMT ČR č. 303/1996 Sb., o školách v přírodě. [cit. 19. 2. 2015]. Přístup z: <http://www.sbcr.info/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khc:SB96303A>
- Vyhláška MZd č. 445/1992 Sb., kterou se mění a doplňuje vyhláška MZSV ČR č. 185/1990 Sb., o zotavovacích a jiných podobných akcích pro děti a dorost. [cit. 19. 2. 2015]. Přístup z: http://www.sbcr.info/cgi-bin/khm.cgi?typ=1&page=khm:SB1992\44592A01_000.HTM
- Vyhláška č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, ve znění pozdějších předpisů vyhlášky č. 148/2004 Sb.
- ŽUMÁROVÁ, M. Dítě v předškolním věku a možnosti vlivu sociálního prostředí. *Pedagogika.sk*. 2013, roč. 4, č. 3, s. 184-196. ISSN 1338-0982.
- Časopisecké stati:
 - *Vychovatel'*. Educatio, 1956-. ISSN 0139-6919.
 - *Mládež a společnost*. IDM MŠMT ČR.
 - *Děti a my*. Avicenum, Praha.
 - *Tělesná výchova a sport mládeže - odborný časopis pro učitele, trenéry a cvičitele*. Praha: Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy. ISSN 1210-7689

DOPORUČENÁ LITERATURA

- FRANC, D., ZOUNKOVÁ, D. a kol. Učení zážitkem a hrou. Praktická příručka instruktora. Brno: Computer Press, 2007, ISBN: 978-80-251-1701-9
- HÁJEK, B.; PÁVKOVÁ, J. *Školní družina*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 154 s. ISBN 80-7178-751-5.

- INSTRUKTOŘI BRNO. Fond her. 52 nejlepších her z akcí a kurzů. Brno: Computer Press, 2007, ISBN: 978-80-251-1675-3
- KLAPILOVÁ, S. Kapitoly ze sociální pedagogiky. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. ISBN 80-7076-669-8
- KOMINAREC, I. Úvod do pedagogiky volného času. Prešov: Grafotlač Prešov
- KRATOCHVÍLOVÁ, E. Pedagogika volného času. Výchova v čase mimo vyučování v pedagogickej teorii a v praxi. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, 2010.
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- KUTÁČ, P. a NÁVRATÍKOVÁ, T. *Lyžařský kurz od A do Z*. Učební texty pro lyžařské instruktory. Olomouc: HANEX, 2002. 105 s. ISBN 80-85783-60-6
- PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 80-7178-711-6
- PŘADKA, M. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 1999. 93 s. ISBN 80-210-2033-4.
- ŠKOP, Václav a kol. *Turistika mládeže*. Hradec Králové: PdF, 1984. 70 s. *Dále aktuální studijní podklady k předmětu na web portálu UHK - „lide.uhk.cz“*



POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

Požadavky k zápočtu:

Úkol v průběhu semestru:

1. **Rešerše.** Připravte na vybrané téma k otázce bezpečnosti nebo metodiky volnočasových činností přehled min. 10 rešerši z odborných zdrojů českých i zahraničních. Využijte databází dostupných v UHK knihovně. Úkol bude zpracován písemně a elektronicky zaslán ke kontrole.
2. **Seminární práce:** Zpracování a obhájení seminární práce na volně zvolené téma z bezpečnosti práce se skupinami dětí při činnosti ve volném čase. Jedná se o základní charakteristiku zvoleného odborného termínu z pohledu dostupné legislativy, rozpracování oblasti z pohledu metodických zásad pro vybranou činnost a s ohledem na bezpečnostní kritéria pro stanovený počet klientů (účastníků), prostor, vybavení, atd. Rozsah dle zpracovávaného tématu - min. 6 a max. 16 stran (bez příloh). Požadavky na formální úpravu seminární práce.
 - Zadáání - zvolení témat do 1 měsíce od zahájení semestru. Zaslání seminární práce min. 1 týden před její obhajobou v elektronické nebo tištěné verzi.
 - V rámci zápočtu prezentace a obhajoba seminární práce, rozprava a diskuse k tématu.

Téma č. 1:

Právo a volný čas. Právní řád ČR v kontextu pedagogiky volného času. Právní problematika výkonu profesí a činností v oblasti trávení volného času.



ÚVOD A CÍL TÉMATU

Seznámit studenty s právním řádem ČR v kontextu pedagogiky volného času a právní problematikou výkonu profesí a činností v oblasti trávení volného času se zaměřením na děti a mládež.

Způsob výuky:

Téma je částečně přednášeno v rámci přímé výuky a doplněno samostudiem, především v oblasti legislativních předpisů. Dle dotazů možnost zřízení blokové diskuse v přes Moodle.



POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

V současné době neexistuje sjednocující závazný předpis, který pokrývá oblast trávení volného času, a to jak u dětí a mládeže, tak i u dospělých. V praxi se mimo aktivit, které souvisejí bezprostředně s edukací a jsou zakotvené v základních právních normách (Ústava, ústavní zákony a zákony, které přijímá Parlament ČR), setkáváme i s aktivitami, jež jsou legislativně zakotveny v mnoha dalších normách (vyhlášky, instrukce, pokyny, směrnice aj.), které vydávají k vybraným oblastem činností jednotlivá ministerstva, krajské úřady, ale i samotné organizace a zařízení (9, s. 152).

Pokud se podíváme na existenci pojmu volného času z hlediska právních norem, můžeme konstatovat, že v ČR mají na volný čas nárok pouze osoby ve věku 0 – 18 let, a to pouze podle Úmluvy o právech dítěte, čl. č. 31. Zde je uvedeno, že dítě má právo na volný čas, hru a účast v činnostech kulturních a uměleckých. **V našich právních normách** se přímo o volném čase nehovoří, ale existuje množství právních předpisů, které se volného času nepřímo dotýkají:

- Množství volného času v minimální míře zabezpečuje např. Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce ve znění pozdějších předpisů, který uvádí rozsah doby na zotavenou, dobu přestávek, omezuje pracovní dobu nezletilých a budoucích matek atd.
- Některé činnosti ve volném čase zakazují nebo omezují Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, obecní a městské vyhlášky (např. dodržování nočního klidu apod.).
- Vznik a činnost některých aktivit podporují pravidla pro státní i mezinárodní dotace a grantové úkoly, ...
- Pravidla pro určité aktivity provozované i ve volném čase stanoví např. Zákon o sdružování občanů, ve kterém jsou uvedeny podmínky vzniku a ukončení činností občanských sdružení; ekonomická pravidla pro hospodaření s přidělenými či získanými finančními prostředky; Pravidla silničního provozu – pohyb na komunikacích pěšky, na kole, přemísťování, atd.; Vyhláška o zotavovacích akcích; Zákon o lesích, ve kterém jsou

pravidla pro pobyt v lese, rozdělávání ohňů, a mnohá další (14, s. 66-67).

V množství, průběžných úpravách a změnách v této oblasti je obtížná orientace pro profesionálního pracovníka bezpečnosti práce, natož pro dobrovolného pracovníka v oblasti volného času. Přesto je velmi důležitá znalost základních předpisů týkajících se bezpečnosti práce ve volném čase, zejména pokud zodpovídáme za děti a mládež, protože „**neznalost zákona neomlouvá**“ a chráníme tím především sami sebe.

Vybrané právní pojmy

Mezi základní pojmy, které by měl zvládat jak pedagog, tak i každý pracovník ve sféře volného času, patří i pojmy z oblasti právní problematiky.

Právní normy

Dělíme je podle jejich právní síly na primární a sekundární. Primární normy jsou většinou normy vyšší právní síly a přijímají je orgány státní moci především s zákonodárnou pravomocí. Sekundární normy přijímají orgány s výkonodárnou pravomocí, převážně vycházejí z vyšší normy a rozpracovávají je pro příslušné oblasti a zařízení. V každém případě platí, že právní normy nižší právní síly by měly respektovat normy vyšší právní síly (7, s. 76-78).

Hierarchie právních norem je podle stupně právní síly následující:

1. Ústava a ústavní zákony, které přijímá parlament. Ústava musí respektovat přijaté mezinárodní úmluvy, např. Listinu základních práv a svobod, Úmluvu o právech dítěte, apod. Příkladem ústavních zákonů jsou např. Zákoník práce, Zákon o rodině, Trestní zákon apod.
2. Zákony a zákonná opatření přijímá parlament, např. Lesní zákon,
3. Vládní nařízení (přijímá vláda), vyhlášky ministrů (připravují a vydávají jednotlivá ministerstva) a vyhlášky nižších státních orgánů. Jedná se o zpravidla o prováděcí předpisy k zákonným normám (viz. bod 1. a 2.), např. Vyhláška o školních družinách a školních klubech (MŠMT ČR), Vyhláška o zotavovacích akcích (MZd ČR).
4. Právní normy s lokální působností (směrnice, instrukce, vyhlášky, pokyny) vydávají orgány místní státní správy a samosprávy, jednotlivá zařízení, organizace a instituce.

Právní zodpovědnost za škodu (majetkovou, na zdraví apod.) nese zřizovatel, kterým je zpravidla právnická osoba, dále jen organizace (§ 420, odst. 2 Občanského zákoníku), ale zřizovatelem dětského kolektivu však může být i fyzická osoba – např. podnikatel. Organizace se své odpovědnosti částečně či úplně zproští, jestliže prokáže, že škodu nezavinila (§ 420, odst. 3 Občanského zákoníku). V praxi tedy půjde především o to, zda vzniklo zavinění ze strany organizace, přičemž důkazní břemeno leží na organizaci.

Organizace se tedy částečně nebo úplně zbaví zodpovědnosti, jestliže prokáže, že ke škodě došlo:

1. Neodvratitelnou událostí, která nemá původ v provozu nebo vlastním jednání poškozeného (zpravidla živelné události, ale i neodvratitelné jednání třetí osoby apod. Podle § 420a, odst. 3 Občanského zákoníku).
2. Bez souvislosti s činnostmi této organizace (potom neplatí ustanovení § 420, odst. 2 Občanského zákoníku a odpovědnost nese ten, kdo přímo škodu způsobil).
3. Úmyslným zaviněním ze strany jiné osoby (trestní zákon, § 4), a to buď:
 - úmyslem přímým (chtěl způsobit škodu),

- úmyslem nepřímým (věděl, že může způsobit škodu, a pro případ, že škodu způsobí, byl s tím srozuměn).

4. Zaviněním ve formě nedbalosti (trestní zákon, § 4), a to buď:
- nedbalostí vědomou (věděl, že škodu může způsobit, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že jí nezpůsobí) - nedbalostí nevědomou (nevěděl, že škodu může působit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl)

Pokud se organizace zproští odpovědnosti:

- Zcela, za škodu a její náhradu plně odpovídá osoba, která škodu způsobila.
- Částečně, bude další postup odlišný podle právního vztahu s osobou, která za škodu zodpovídá:
 1. Spoluzodpovídající osoba je v pracovně právním vztahu s organizací (např. pracovníci škol, DDM, vedoucí oddílu, který je pracovníkem organizace, zřizovatele a má vedení tohoto kroužku v pracovní náplni apod.), potom hradí škodu v plné výši organizace. Spoluzodpovídající osoba, pracovník je ze své spoluviny zodpovědný organizaci, zaměstnavateli (dle § 172 Zákoníku práce -zodpovědnost za škodu zaviněnou porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s nimi), a to až do výše svého čtyř a půl měsíčního průměrného platu. Toto omezení však neplatí, byla-li škoda způsobena v opilosti nebo po zneužití jiných omamných prostředků (§ 179 odst. 2 Zákoníku práce).
 2. Spoluzodpovídající osoba je ve členském (dobrovolném) vztahu s organizací (většinou vedoucí oddílů a útvarů dětí a mládeže v občanských sdruženích), obě strany se posuzují při určování poměru viny a náhrady škody organizace jako rovnocenní partneři, spoluviníci (§ 438 a 439 Občanského zákoníku). Pouze „z důvodů zvláštního zřetele hodných“ může soud náhradu škody přiměřeně snížit (§ 450 Občanského zákoníku).

Z předchozího odstavce vyplývá znevýhodnění členského vztahu oproti vztahu pracovněprávnímu pro spoluzodpovědnou osobu a znevýhodnění organizace v případě opačném. Pro krytí obou alternativ lze uzavírat pojištění zodpovědnosti z výkonu funkce ze strany člena či pracovníka a pojištění zodpovědnosti za škodu ze strany organizace (§ 822 až 828 Občanského zákoníku) – pojištění zodpovědnosti z výkonu funkce může uzavřít pro své členy (pracovníky) přímo organizace. Ani jedna z těchto pojistek se však většinou nevztahuje na škodu způsobenou úmyslně, nebo pod vlivem alkoholu či jiných omamných látek.

Zodpovědnost

Osoby, které mají povinnost dohledu nad nezletilými, jsou takové osoby, kterým to ukládá zákon (např. rodiče), úřední výrok (např. poručník) nebo jiná právní skutečnost (např. prarodiče, u kterých je nezletilý na prázdninách).

Vedle takto vymezených fyzických osob jsou nositeli povinnosti dohledu nad nezletilými takové právnické osoby, které mají za úkol o nezletilé po dobu, po kterou jsou v jejich péči, přechodně nebo trvale pečovat. Zde se především jedná o školy, školní družiny, mateřské školy, domovy mládeže, internáty, ústavy pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, tělovýchovné a volnočasové organizace apod. (10, s.10-11).

Odpovědnost osob, které jsou povinny dohledem, je založena na principu předpokládaného zavinění. Kdo je povinen vykonávat dohled, zproští se odpovědnosti jen v tom případě, když prokáže, že povinný dohled nezanedbal.

Věkové hranice zodpovědnosti

- Plnou odpovědností za bezpečnost práce určitého kolektivu pověřuje organizace způsobilou osobu starší 18 let (dále jen vedoucího), která nese zodpovědnost za kolektiv, a to i v případě své nepřítomnosti při dané činnosti.
- Pověřená osoba ve věku 15 až 18 let může nést částečnou odpovědnost, tedy takovou, která je úměrná jejím zkušenostem, rozsahu znalostí, poučení a věku, dále se nejedná o zvláště nebezpečné činnosti (jako je např. střelba ze vzduchovky, koupání, pohyb po rušných komunikacích apod.) a doba samostatnosti nepřekročí rozumnou délku.
- Osoby mladší 15 let nesou zodpovědnost pouze za svou vlastní činnost v rozsahu svých rozumových možností daných věkem, zkušeností a rozsahem poučení.

Výše uvedené rozsahy zodpovědností vyplývají jednak z Občanského zákoníku, jednak z Trestního zákona, částečně zde hraje roli i Zákoník práce:

1. Občanský zákoník rozlišuje právní zodpovědnost pouze hranicí 18 let (§ 422):

(1) Nezletilý nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, odpovídá za škodu jím způsobenou, je-li schopen ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; společně a nerozdílně s ním odpovídá i ten, kdo je povinen vykonávat nad ním dohled. Není-li ten, kdo způsobí škodu, pro nezletilost nebo pro duševní poruchu schopen ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, potom odpovídá za škodu ten, kdo je povinen vykonávat nad ním dohled.

(2) Kdo je povinen vykonávat dohled, zproští se odpovědnosti, jestliže prokáže, že náležitý dohled nezanedbal.

(3) Vykonává-li dohled právnická osoba, její pracovníci (nikoli tedy členové) dohledem pověřeni sami za škodu takto vzniklou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovníprávních předpisů není tím dotčena.

Z hlediska Občanského zákoníka není stanovena spodní hranice nabytí určité právní zodpovědnosti. Je pouze řečeno, že plná odpovědnost je vázána na dovršení 18 let, resp. dosažení plné právní způsobilosti. Rozsah odpovědnosti do 18 let je individuálně posuzován pro každý jednotlivý případ.

2. Trestní zákon stanoví v § 11 minimální věk pro trestní odpovědnost na 15 let, v § 12 jsou z trestní odpovědnosti vyjmuty osoby s duševní poruchou, která neumožnila rozpoznání trestného činu či sebeovládání této osoby.

3. Zákoník práce v § 11, odst. 2 stanoví pracovníprávní způsobilost občana, který ukončil povinnou školní docházku před dovršením 15 let, nejdříve však dnem dosažení 14 let věku. V tomto případě by tedy bylo možno uplatňovat pracovníprávní nároky odpovědnosti za škodu již před dovršením 15 let věku. Pro praxi kolektivů dětí a mládeže však tento případ patrně nebude podstatným.

Z uvedeného vyplývá, že částečně lze zodpovědnost za svěřený kolektiv přenést podle Občanského zákoníku teoreticky i na osobu mladší 15 let, tato však nemůže nést ani případnou částečně trestní odpovědnost.

Pověření k vedení určitého kolektivu:

- Pověření k vedení určitého kolektivu vydává vedení organizace. Vedení organizace je konkretizováno, určeno smlouvou o zřízení, zakládací listinou, např. stanovami nebo zákonem, a je oprávněno jednat jménem právnické osoby (§ 20, odst. 1 Občanského zákoníku).
- Pověřit vedením akce či činnosti může člen vedení organizace či vedoucí složky organizace. Jejich oprávnění k právním úkonům plyne z vnitřních předpisů organizace nebo je to vzhledem k jejich pracovnímu zařazení obvyklé (§ 210, odst. 2 Občanského zákoníku).
- Plný přenos odpovědnosti je podmíněn lékařským osvědčením o schopnosti práce s dětmi a mládeží. Osvědčení nebývá požadováno u pedagogických pracovníků a u studentů pedagogických fakult. V některých organizacích se vyžaduje určitá kvalifikace pro práci s dětmi a mládeží, je-li v organizaci stanovena jako povinná. Běžně se provádí poučení o bezpečnosti práce (Vyhláška č. 445/1992 MZd).

Účastníci činnosti jsou povinni poslouchat pověřeného vedoucího činnosti, v případě jeho nepřítomnosti pověřeného zástupce. Pokud není zástupce určen, předpokládá se obvykle, že za činnost zodpovídá nejstarší, resp. nejzkušenější přítomný účastník. Nelze-li v případě škody určit jednoznačně zodpovědnou osobu, rozhodne soud o podílu viny jednotlivých účastníků dle individuálního posouzení daného případu (věk, zkušenosti, momentální situace apod.). Účastníci jsou povinni vykonávat činnost dle pravidel bezpečnosti práce a pokynů vedoucího či zástupce pro danou činnost.

Plnou odpovědnost za práci určitého kolektivu dětí či mládeže nese pověřená způsobilá osoba starší 18 let, to znamená:

- Osoba pověřená příslušnou organizací k vykonávání funkce (učitel, vedoucí oddílu, klubu, zástupce vedoucího apod.) nebo k vedení určité akce, činnosti. Pověření funkcí se uvádí písemně - formou pracovní smlouvy, rozhodnutí vedoucího organizace, zápisu z jednání výboru organizace apod.. Pověřit vedením jednotlivé akce či činnosti může člen vedení organizace, či pověřený vedoucí složky organizace dle svého zmocnění. Pověření vedením akce by mělo být prokazatelné.
- Osoba způsobilá je občan ČR, který má k vedení složky, akce či činnosti potřebné minimální znalosti či zkušenosti (např. splněná kvalifikace). Byl proškolen pro danou činnost v rozsahu potřebných bezpečnostních předpisů, ovládá základy první pomoci a splňuje odpovídající morální a zdravotní předpoklady pro vedení složky, akce či činnosti (např. zdravotní průkaz, lékařské osvědčení o schopnosti pracovat s dětmi, průkaz zdravotníka zotavovacích akcí).

Tuto základní odpovědnost je možno částečně přenést i na pověřenou způsobilou osobu ve věku 15 – 18 let. Tato osoba může samostatně pracovat s kolektivem bez dohledu plnoletého vedoucího, jestliže jsou splněny určité předpoklady:

- a) před každou samostatnou akcí, činností je zodpovědným vedoucím poučena o možném riziku a bezpečnosti práce;
- b) nejedná se o zvláště nebezpečné činnosti (střelba ze vzduchovek, koupání, pohyb po rušných komunikacích apod.);
- c) doba samostatné činnosti nepřekročí rozumnou délku;
- d) náročnost a riziko činnosti odpovídá jejím zkušenostem a rozumovým

možnostem.

To znamená, že zodpovědný vedoucí se zbaví úplně či částečně zodpovědnosti za případný úraz, jestliže prokáže, že nezanedbal žádný z výše uvedených předpokladů. V každém případě se míra zodpovědnosti posuzuje individuálně, komplikace mohou nastat v průkaznosti poučení, individuálního posouzení morálních a rozumových předpokladů vzhledem k délce a náročnosti akce apod. V případě závažných úrazů s následkem soudního zjišťování skutkové podstaty tyto věci posuzují příslušní soudní znalci.

Doba trvání odpovědnosti za svěřené děti:

- Vedoucí či pověřený zástupce odpovídá za dětský kolektiv od doby a místa srazu až do doby ukončení akce.
- Není-li předem od rodičů dán písemně souhlas s odlišným odchodem dítěte, ručí za děti až na místo původního srazu. Např. sraz byl před klubovnou a vedoucí po ukončení společné činnosti pustil děti bez doprovodu z domu. Za případný úraz, ke kterému by došlo na schodech domu, ve kterém je klubovna bude zodpovědný vedoucí.

Zodpovědnost za úměrný počet dětí:

- Jedna způsobilá a pověřená osoba může nést zodpovědnost pouze za úměrný počet dětí, který se posuzuje opět individuálně vzhledem k rozumovým možnostem a zkušenostem zodpovědné osoby i daného kolektivu.
- Úměrný počet je v některých předpisech uváděn 10 - 15 dětí na jednoho pracovníka, Vyhláška o školních družinách a školních klubech hovoří o max. počtu 25 dětí na jednoho vychovatele, ve Vyhlášce o domovech mládeže je max. počet 24. Rozdílné počty jsou dále limitovány podle způsobilosti svěřených osob a druhu činnosti (lyžařské družstvo max. 15, koupání 6 – 10 osob, atd.).
- Pro plný dohled „24“ hodin denně je nutno i pro min. počet účastníků zajistit přítomnost dvou způsobilých a kvalifikovaných osob.



SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Dalšími možnými tématy ke studiu je oblast legislativy.

Téma č. 2:

Hra jako specifické prožívání volného času, herní systémy, zásady uvádění her.



ÚVOD A CÍL TÉMATU

Hra je specifickou činností a má své nezastupitelné místo ve vývoji každého jedince. Cílem je seznámit studenty se jejími specifiky, členěním i možnostmi využití ve volném čase.

Způsob výuky:

Téma je částečně přednášeno v rámci přímé výuky a doplněno samostudiem, především v oblasti racionálního studia. Následně bude diskutováno v rámci blokových diskusí v Moodle.



POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

„ **Hrát si** „ je pro člověka přirozené. Každodenní život se skládá z jednotlivých rolí a hra, ať chceme či ne k životu patří. Ve velké životní hře můžeme být diváky, statisty, ale i velkými herci a aktivními režiséry svých životních osudů.

„ **Hrát si** „ znamená také možnost vyzkoušet sám sebe v různých situacích, odpoutat se od všedních starostí, načerpat nové síly a radost, zaměřit na chvíli životní soutěžení a nevraživost za spolupráci.

Aby hra splnila výchovný záměr a aby obě strany měly ze hry radost a užitek, musíme být schopni hru co nejlépe uvést a její dopad co nejefektivněji využít. Proberme si hlavní zásady při uvádění herních aktivit.

1. Mezi základní a zásadní otázky, které si musíme položit ještě před výběrem herní aktivity, patří:

- *Co hrou sleduji, co chci hrou dosáhnout, docílit ?* (jaký je můj výchovný cíl, dramaturgický záměr)
- *Jaké jsou předchozí zkušenosti hráčů, pro které hru chystám?*
- *Jaké jsou moje zkušenosti hráčské i organizátorské a zde i pedagogické ?* (pokud je více organizátorů, tak i jejich zkušenosti)
- *V jakém prostředí bude hra probíhat?*
- *Jaké jsou možnosti materiálního vybavení a organizačního zabezpečení?*
- *Kolik času mám k dispozici?*
- *apod.*

2. Teprve po zodpovězení těchto otázek můžeme postupovat dále a vybrat vhodnou herní aktivitu:

- *Která hra se pro můj záměr nejlépe hodí ?* – „otevřu herní šuplík nebo svůj sborník her“ a hledám nejvhodnější aktivitu

3. Nepodcenit přípravu hry!

- Vstup do hry, motivace, navození atmosféry – rozmyslet si, připravit!
Každá herní aktivita vyžaduje specifickou motivaci, např.:
 - legenda předčítaná, vykládaná, předehrávaná
 - využití formy dramatického výstupu
 - sám atraktivní název hry, který vzbuzuje dopředu zvědavost a podněcuje fantazii
 - osobní příklad – zaujetí nadšením při uvádění hry
 - přímé navození atmosféry při startu hry – hráči se ocitají v cirkuse, v divadle, v parlamentu, v tramvaji, na startu světového poháru,...

- využití hudby – jako kulisy nebo přímého působení, hudby vážné či populární, zvukové efekty, nahrané hlasy ptáků,..
- výzdoba prostředí, kde se aktivita odehrává – plakát, květiny, obrazy, naaranžovaný nepořádek, fotky, noviny, či jen přestěhovaný nábytek,...
- záměrné nemotivování hry
- atmosféře hry pomohou často i zdánlivé detaily – např. startovací průkazy, označení hráčů, vhodné pojmenování účastníků hry, rozhodčích, míst, kde se hra bude odehrávat
- **Stanovení pravidel a jejich výklad**
 - mít je předem rozmyšlená, nejlépe napsaná a viditelně vyvěšená
 - vykládat je stručně, jasně a přesvědčivě (ne zdouhavě – vyvolává to únavu a ospalost u hráčů)
 - při výkladu dodržovat logickou posloupnost - od základních, nejdůležitějších k pravidlům, které otevírají prostor k taktice, riskování, bodům navíc, ..
 - v žádném případě neměnit pravidla během hry
 - případné nejasnosti vysvětlit okamžitě
- **Stanovení vhodného herního systému**

Mezi nejpoužívanější patří:

 - a) **mistrovský** (každý s každým) – pro relativně málo účastníků, časově náročný, objektivní (umožňuje stanovit pořadí od prvního do posledního místa), všechny zaměstnává – nikdo z účastníků nemá tzv. pauzy dlouho
 - b) **vylučovací** (na jednu či dvě porážky) – pro velký počet účastníků, časově rychlý, neumožňuje stanovení celkového pořadí (pouze 1. místo – vylučovací systém na jednu porážku, 1. a 2. místo – vylučovací systém na dvě porážky atd.), účastník může hned po prvním zápase „vypadnou“ a už si více nezahraje
 - c) **švýcarský** – pro velký počet účastníků, časově málo náročný, umožňuje stanovit pořadí od 1- místa do posledního, nevhodný pro lichý počet účastníků
 - d) **kombinace předchozích systémů**
- **Rozložení hráčů:**
 - nepodceňovat !
 - pokažené a několikrát opakované losování i po sebelépe navozené atmosféře spolehlivě sníží stupeň motivační úroveň na bod mrazu
 - předem je nutné si promyslet a stanovit:
 - jakým způsobem budeme hráče do jednotlivých skupin rozdělovat (losováním, přímou volbou, rozpočítáním, zcela náhodným výběrem,..)
 - jaké složení hráčů podpoří úspěšný průběh hry (kolik skupin, po kolika lidech, jaký poměr chlapců/dívek,..)
 - koho vytipujeme a nasadíme jako vůdčí osobnost ve skupině
 - nezapomeňte si rozdělení hráčů do skupin zapsat (zjišťování během hry kdo s kým hraje či proti komu může uškodit hře i Vaší autoritě)

4. Vlastní průběh hry:

- sledovat během hry fyzický a psychický stav hráčů, být připraveni hráče povzbudit, pochválit nebo i vyprovokovat
- zacházet s hráči s úctou, nezlehčovat jejich činy, nesmí z vás vyzařovat nadřazenost typu: „Vždyť to znají i nemluvnata!“
- nebuďte nervózní, když se hra nebude vyvíjet podle Vašich představ
- hlídejte čas, případně veřejně hlase mezičasy
- viditelná výsledná tabule, je-li v průběhu hry potřeba zveřejňovat výsledky
- být neustále v obrazu hry a ne sedět někde jinde, hráči musí mít pocit, že hrajete s nimi
- v průběhu hry ochraňujte a opakujte pravidla hry
- nenásilně vedte hru, aby gradovala správným směrem
- přerušit hru v případě ohrožení hráčů!

5. Závěr hry:

- každá herní aktivita dle svého zaměření potřebuje jiné zakončení
- někdy postavit stupně vítězů, jindy humorné a lehké okomentování výsledků
- před vyhlášením vítězů nezapomenout na poražené - diskuse, vážnost, toleranci a citlivý přístup k jednotlivým hráčům – popř. naznačení, že se mu bude dařit jindy (odměnit někdy jindy za to co mu jde – metoda „každý si odveze alespoň jeden diplom“)
- zhodnocení i mezi vedoucími, organizátory hry (co se povedlo, čeho se příště vyvarovat a na co dát pozor)
- pokud se jednalo o větší akci, herní aktivitu - zhodnocení s odstupem času (nad fotografiemi, kronikou, sejít se po měsíci apod.)



ÚVOD A CÍL TÉMATU

Vymezení zotavovací akce, školy v přírodě, výletu – jeho pojetí a cíle.

Způsob výuky:

Téma je přednášeno v rámci přímé výuky.



POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Mimořádný význam pro posilování zdraví a zvýšení tělesné zdatnosti u dětí a mládeže má pobyt v přírodě. Zařízení pro výchovu a vzdělávání (např. školy, předškolní a školská zařízení), ale i další zařízení, organizace a instituce organizují pro děti zotavovací akce. Jsou povinny zajistit splnění veškerých požadavků kladených na zotavovací akce v souladu s více zákonnými normami, např. s § 7 - 12 Zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, Vyhláškou MZd ČR 445/1992 Sb., o zotavovacích akcích, Vyhláškou MZd ČR č. 148/2004 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, atd.

Zotavovací akcí je organizovaný pobyt 30 a více dětí ve věku do 15 let na dobu delší než 5 dnů (mimo domov), jehož účelem je posílit zdraví dětí, zvýšit jejich tělesnou zdatnost, popřípadě i získat specifické znalosti nebo dovednosti (40, § 8, odst. 1).

Do zotavovacích akcí běžně zahrnujeme letní dětské tábory, tábory pořádané během zimních a jarních prázdnin, organizované pobyty v přírodě, vícedenní výlety apod. Příměstské tábory (specifická forma nabídky denního programu bez noclehu) nejsou považovány za zotavovací akce, naopak je to u škol v přírodě, ale mají svá specifika i právní normy (Vyhláška MŠMT ČR č. 303/1996 Sb., o školách v přírodě).

Zotavovací akce v zahraničí mají svá specifika. Konkrétní a aktuální doporučení pro příslušné regiony a státy lze najít na internetu nebo přímo na zastupitelských úřadech jednotlivých států. Většina opatření vychází z mezinárodních dvoustranných úmluv a dohod.

Mezi základní funkce zotavovacích akcí patří – rekreační, kulturně výchovná a vzdělávací, kompenzační, sociálně komunikativní (socializace, opatrování dítěte) a preventivní funkce.

Zotavovací akce (dále jen tábory) lze dělit podle různých hledisek

- Základní dělení – stálé (celý pobyt na jednom místě), putovní (během pobytu vystřídají účastníci více tábořišť, většinou jde o tábory pěší, vodní nebo cykloturistické), hvězdicové (účastníci absolvují několikadenní výlety do okolí), kombinace předchozích.

- Typ objektu - zděné, srubové, stanové, kombinace předchozích.
- Podle zaměření - všeobecné, se zaměřením – turistika, keramika, archeologie apod.
- Počet účastníků – malé (do cca 30 účastníků), střední (do cca 80 účastníků), velké. Pro stanové tábory se doporučuje max. 50 osob včetně dospělých.
- Podle složení účastníků – běžné (účastníky jsou děti a mládež z „běžné“ populace), integrované (akce i pro děti z rizikových skupin, dětských domovů, zdravotně postižené, kdy alespoň 20 % účastníků je z takto postižené populace), ozdravné (určené pouze pro zdravotně postižené děti) (19, s. 42).
- Podle délky trvání – krátkodobé (5 – 10 dnů), střednědobé (cca 14 dnů), dlouhodobé (3 týdny a více).
- Podle ročního období
- Podle provozovatele

Příprava - I když se to nezdá, připravit zotavovací akci vyžaduje nejen spoustu pedagogického umu, ale také mnoho organizační práce náročné na čas. Např. příprava letního tábora začíná u některých pořadatelů na konci předchozího kalendářního roku – souvisí to s tvorbou rozpočtů, rezervací tábořiště apod. Obecně lze říci, že přípravy začínají asi půl roku předem. Je potřebné, aby se domluvil pořadatel s hlavním vedoucím na základních údajích – termínu, místu, počtu účastníků, personálu, programovém zaměření a rozpočtu tábora (19, s. 33).

Výběr tábořiště

- Přírodní podmínky – vhodné je, aby v areálu nebo jeho blízkém okolí byla možnost využití hřiště, louky, lesa, vodní plochy. Podle počtu účastníků záleží na jejich velikosti a množství. Je důležité, aby zde byl stín i slunce, propustná a suchá půda apod.
- Spojení – zvažujeme celkovou vzdálenost z místa „bydliště“ většiny účastníků, přístupové cesty, telefonní spojení, signál pro mobilní operátory, dosažitelnost lékařské pomoci, možnost snadného zásobování potravinami a materiálem.

Povinnosti pořádající osoby – provozovatele

Jsou podrobně rozebírány v příslušných Vyhláškách č. 445/1992 o zotavovacích akcích a č. 148/2004 o hygienických požadavcích na tyto akce.

- Domluvit se, uzavřít smlouvu s majiteli pozemku, lesa, objektu o jejím využití, pronájmu apod.
- Zajistit hygienicky nezávadný stav zařízení a provést opatření k předcházení přenosným nemocím a poškození zdraví.
- Předem zvolit a kontaktovat praktického lékaře, který bude poskytovat nutnou zdravotní péči v místě konání akce (s výjimkou putovních táborů).
- Oznámit konání zotavovací akce s uvedením termínu, místa, počtu účastníků nejpozději 1 až 2 měsíce před jejím zahájením orgánu ochrany veřejného zdraví (hygienikovi příslušnému podle místa konání akce) a obecnímu úřadu. U putovních táborů oznámit hygienikovi konání v místě, kde tábor začíná, přiložit výsledky rozboru vody ne starší 3 měsíců, pokud není zdrojem veřejný vodovod. Přiložit doklad o zajištění zdravotní péče lékařem.
- Zajistit zdravotníka (při hromadném odjezdu zajistit zdravotníka na cestu) a další osoby činné při zotavovací akci. Rozdělení zodpovědností v průběhu akce, ale při jeho přípravě.
- Zajištění všech potřebných informací pro účastníky akce – termín a místo konání akce (odjezd a příjezd), náplň a zaměření akce, požadavky na účastníky

akce a jejich vybavení, finanční podmínky a pojištění akce, stravování, ubytování atd.

- Obsahová příprava akce – variabilní program (tzv. suchá a mokrá varianta), zaměření, celotáborová hra (tzv. CETEH), táborový řád, denní režim apod.
- Příprava materiálu, vybavení a pomůcek – sportovní, administrativní, technické, odměny a ceny, provozní (hygienické pomůcky a vybavení, povlečení, ručníky), oblast stravování, pokud jde o putovní akci zkontrolovat stav a funkčnost stanů, lodí, kol apod.
- Instruktaž všech osob činných při zotavovací akci. O absolvování instruktáže vést písemný záznam.
- Vybavit „lékárnu“, zdravotní tašku.

Pracovníci

Mohou být jen ti, kdo jsou tělesně a duševně způsobilí pro práci s dětmi a podrobili se preventivní lékařské prohlídce s písemným závěrem, že jsou této činnosti schopní. Bez této lékařské prohlídky nelze vykonávat ani pomocné práce. Nevyžaduje se od pedagogických a zdravotnických pracovníků, studentů pedagogických a lékařských fakult.

Výchovný, pedagogický personál

Požaduje se potvrzení od praktického lékaře o způsobilosti práce s dětmi, trestní bezúhonnost a zkušenost práce s dětmi. Pro specifické činnosti také příslušné kurzy (např. instruktor lyžování apod.).

- Hlavní vedoucí
 - starší 18 let (doporučuje se starší 21 let);
 - nese plnou zodpovědnost (rodičům zodpovídá za děti, provozovateli za vše – hygienu, stravování, bezpečnost, za práci všech lidí, hospodaření, marodku apod.);
 - zkušenosti z práce s dětmi a mládeží, ale i zkušenosti z práce oddílového vedoucího;
 - proškolen provozovatelem, seznámen s právními předpisy;
 - řídí práci všech pracovníků na táboře (dopředu určit pravidla spolupráce a komunikace);
 - osobní příprava tábora – programu, denního režimu, táborové hry, rozdělení do oddílů, ...;
 - před zahájením akce je povinen zajistit proškolení všech pracovníků o bezpečnosti a hygieně při práci s dětmi a mládeží (provést zápis s podpisy);
 - vede a ukládá všechny nutné písemnosti (např. potvrzení pracovníků o zdravotní způsobilosti, kopie oznámení o konání tábora, o rozboru vody, ..);
 - v průběhu tábora vede celý výchovný proces a řídí chod tábora.
- Zástupce hlavního vedoucího
 - zastupuje hlavního vedoucího ve vymezené oblasti (např. zástupce pro program, mladší a starší děti apod.);
 - starší 18 let (doporučuje se starší 21 let);
 - nese plnou právní zodpovědnost, ale pouze za svěřenou oblast;
 - zkušenosti z práce s dětmi a mládeží, ale i zkušenosti z práce oddílového vedoucího;
 - proškolen, seznámen s právními předpisy;
 - řídí práci pracovníků ve svěřené oblasti působnosti na táboře;

- osobní podíl na přípravě tábora – programu, denního režimu, táborové hry, rozdělení do oddílů, ...;
 - vede a ukládá všechny písemnosti za svěřenou oblast (např. denní režim, táborový řád, rámcový program, ..).
- Oddíloví vedoucí (vedoucí družstva, na LVZ se používá označení instruktor družstva)
 - starší 18 let a způsobilý pro tuto práci;
 - nese plnou právní zodpovědnost za svěřený oddíl po celou dobu konání tábora – za jeho programovou, výchovnou i zotavovací činnost po dobu 24 hodin denně, je podřízen hlavnímu vedoucímu (popř. zástupci hlavního vedoucího);
 - zkušenosti z práce s dětmi a mládeží;
 - proškolen, seznámen s právními předpisy;
 - organizuje činnost oddílu v souladu s táborovým řádem, režimem dne, s pokyny hlavního vedoucího, jeho zástupce, zdravotníka a na základě domluvy s dalšími pracovníky.
 - Praktikanti (pomocník oddílového vedoucího, na táborech se běžně používá i označení rádce, instruktor – to ale není totožné s označením instruktora na LVZ)
 - ve věku 15 až 18 let;
 - nemá plnou právní zodpovědnost (nesmí samostatně s oddílem na výlety, zajišťovat bezpečnost při koupání, vykonávat službu dne atd.), v krajním případě smí doprovázet děti sám mimo tábor k ošetření;
 - podílí se na organizování denního programu dětí a připravuje akce, soutěže a hry s přihlédnutím k jeho dosavadním zkušenostem a schopnostem;
 - dodržuje pokyny nadřízených (hlavního vedoucího, zástupce, svého oddílového vedoucího) a zdravotníka;
 - jeho denní režim musí být přizpůsoben tomu, že je ještě nezletilý;
 - neopouští tábor bez vědomí oddílového a hlavního vedoucího.

Zdravotnický personál

Základní požadavky na jeho způsobilost a vzdělání vymezuje § 11 zákona č. 258/2000 Sb.. Jedná se o základní péči o zdraví, rozsah zdravotní péče vyplývá z jeho medicínského vzdělání a ze zkušeností z praxe.

Zdravotníkem může být lékař, střední zdravotnický pracovník v oboru všeobecná sestra, dětská sestra, porodní asistentka nebo student lékařské fakulty, který ukončil třetí ročník. Zdravotníkem může být i ten, kdo předloží doklad o absolvování kurzu první pomoci se zaměřením na zdravotnickou činnost při zotavovacích akcích u českého červeného kříže nebo u jiné akreditované organizace. Jeden zdravotník se může starat maximálně o 80 dětí (19, s. 21). Více viz kapitola č. 5.

Hospodářský personál

Pracovníci, kteří přijdou do styku s potravinami, musí mít platný zdravotní průkaz (vydá na požádání praktický lékař). Dále je v příslušných právních normách zakotvena mj. nutnost samostatného sociálního zařízení pro hospodářský personál.

- Hospodář
 - starší 18 let;
 - organizační schopnosti pro provoz, znalost vedení administrativy a

- o finančního hospodaření (jednoduché účetnictví);
 - o znalost platných směrnic o hospodaření a provozu zotavovacích akcí;
 - o organizuje a řídí práci všech hospodářských pracovníků tábora;
 - o zodpovídá za dodržování provozního rozpočtu a stravovacích norem;
 - o vede veškeré podklady o hospodaření tábora - účetnictví tábora, výkazy spotřeby potravin atd.;
 - o je podřízen hlavnímu vedoucímu tábora.
- Kuchař
 - o starší 18 let;
 - o znalost hygienických předpisů týkajících se stravy ve společném stravování, pro přípravu stravy pro děti a mládež;
 - o je podřízen hospodáři a hlavnímu vedoucímu tábora;
 - o podílí se na sestavování jídelníčku, odpovídá za příruční sklad potravin, dbá na správné technologické zpracování potravin, podávání stravy účastníkům atd.
- Pomocný personál - v kuchyni, pro úklidové práce.

Provozovatel tábora je buď fyzická nebo (většinou) právnická osoba

Mezi pracovníkem a provozovatelem tábora je navázán pracovně-právní vztah, existuje zde na jedné straně odpovědnost každého pracovníka provozovateli a současně naopak odpovědnost provozovatele vůči pracovníkovi. Tato odpovědnost se řídí Zákoníkem práce. Podcenění administrativně právní stránky se může projevit nedostatečnou právní ochranou pracovníka, ale i provozovatele. Vzniká zde obecná právní odpovědnost, odpovědnost při pracovních úrazech, za vnesené a uložené věci, za svěřené předměty, občanskoprávní, trestní, ale i odpovědnost samotného dítěte atd.

Účastníci

Zotavovacích akcí se mohou zúčastnit děti s ohledem na jejich zdravotní stav a věk. Vodních turistických akcí se mohou zúčastnit pouze plavci. Stálých táborů se mohou zúčastnit děti starší 7 let, putovních táborů děti starší 11 let. Děti předškolního věku pouze v doprovodu jednoho z rodičů. Všichni účastníci musí při odjezdu předložit prohlášení o bezinfekčnosti, zdravotní průkaz, kartu zdravotní pojišťovny a případně další požadované informace (písemné prohlášení rodičů, zda lékař nenařídil dítěti změnu režimu, alergické reakce, pobírání léků, telefonní spojení na zákonné zástupce apod.). V případě náročnější zotavovací akce i doporučení praktického lékaře pro děti a dorost o schopnosti tuto akci absolvovat – uvádí se na přihlášce.

Oddíly

Ubytování dětí se zajišťuje odděleně podle pohlaví. Osoby činné při zotavovací akci jako dozor se ubytovávají v bezprostřední blízkosti dětí. Zohledňuje se ubytování podle oddílů – mladší děti ve zděných budovách, starší ve srubech nebo ve stanech. Toto ubytování je vhodné i vzhledem k dodržování denního režimu pro mladší a starší věkové kategorie.

Hlediska dělení do oddílů jsou různá. Jsou jedním z rozhodujících momentů úspěšnosti celé akce, a proto je vhodné toto rozdělení nepodcenit. Mezi nejčastější patří pohlaví (zvláště chlapci a dívky nebo smíšené) a věk (mladší a starší). Pro některé hry, např. celotáborovou hru, je vhodné zvolit rozdělení do smíšených družstev – co do věku,

pohlaví, dovedností i znalostí.

Průběh a závěr

Kromě předcházejících zásad v průběhu tábora platí:

- Každého tábora se musí zúčastnit nejméně 3 dospělí pracovníci, z nichž jeden je zdravotníkem.
- Na začátku tábora zdravotník seznámí všechny oddílové vedoucí se zdravotním stavem „jejich“ dětí a upozorněním rodičů.
- Seznámit všechny děti s Táborovým řádem, Zdravotním řádem, Požárním a poplachovým řádem, denním režimem, okolím tábora, ... (zápis v denním programu).
- Nepřeceňovat fyzickou zdatnost dětí ani odborné znalosti pracovníků.
- Nikdo nesmí odejít z tábora bez dovození a vědomí vedoucího nebo zástupce.
- Odchází-li oddíl mimo tábor, vedoucí musí nahlásit kam (zápis v programu dne).
- Tábor ani přes den nesmí zůstat zcela prázdný – denní a noční hlídky.
- Průběžné návštěvy rodičů v táboře nejsou z pedagogických, zdravotních a hygienických důvodů vhodné. Tuto skutečnost je dobré oznámit předem rodičům, případně zvolit organizované návštěvy rodičů. Dítě smí opustit tábor pouze na písemnou žádost, souhlas zákonných zástupců.
- Do kuchyně, skladu potravin, místnosti s náradím a dalším inventářem mají přístup jen ustanovené služby.
- Ve stanech se nesmějí přechovávat žádné potraviny podléhající zkáze, děti nesmí mít žádné „nepovolené léky“.
- Pitnou vodu lze i při výletech a putování odebírat pouze z ověřených zdrojů, veřejných vodovodů a veřejných studní.
- Dbát na dodržování životosprávy (5 x denně strava, z toho ráno teplý nápoj a alespoň jedno jídlo během dne teplé, dostatečný čas na spánek, ..), dodržování ranní a večerní hygieny, správnou a vyhovující výstroj a výzbroj. Koupání nejdříve 1 hodinu po hlavním jídle a musí být v programu dne.
- Zajistit informovanost účastníků i pracovníků tábora – nástěnky, nástupy, pravidelné porady pracovníků atd.
- I při zotavovacích akcích platí, že třetí den je tzv. „krizový“, a proto zařazujeme méně náročné aktivity a odpočinkový půlden.

V závěru tábora a po jeho ukončení:

- Program tábora vrcholí, konají se organizačně náročnější akce, hry, závěrečný oheň - zvýšenou pozornost věnovat dodržování bezpečnosti práce.
- Zásada, že každý účastník si z tábora odveze diplom, ohodnocení své činnosti, výkonů, fotografii, upomínkový předmět, výrobek apod.
- Hodnocení v oddílech, za celý tábor pro účastníky, ale i pro pracovníky v závěru tábora.
- Vypracovat souhrnnou zprávu o hospodaření, zhodnocení tábora,
- Šest měsíců po ukončení akce je třeba skladovat všechny podklady - soupis všech účastníků a jejich rozdělení do oddílů, souhlasy rodičů a spojení na rodiče, smlouvy, ekonomické podklady a všechna oznámení o konání a schválení akce, rozbor vody, plán činnosti tábora, denní režim a řád tábora, jídelníčky, zdravotní dokumentaci, atd.



ÚVOD A CÍL TÉMATU

Charakterizovat základní bezpečnostní opatření týkající se velikosti skupin, rozvést požadavky na ně, jejich organizaci a význam. Cílem je vytvořit u studentů rámcovou představu o právní zodpovědnosti. Následně uvést na příkladech v rámci transportu.

Způsob výuky:

Téma bude rámcově probráno a následně bude diskutováno v rámci blokových diskusí v Moodle.



POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Při chůzi po silnici:

Zákon č. 361/2000 o provozu na pozemních komunikacích rozlišuje chodce a útvary chodců (§ 54 - 56).

Chodci:

- Pohybují se vpravo po chodníku; pokud není chodník, jdou v protisměru jízdy u levé krajnice vozovky.
- Pokud je v blízkosti křižovatka s řízeným provozem nebo přechod pro chodce, jsou chodci povinni jej používat, stejně tak nadchod nebo podchod.
- Chodci při přecházení na vyznačených přechodech jsou povinni, vyžaduje-li to hustota a plynulost provozu jedoucích vozidel, brát ohled na řidiče tím, že nepřecházejí jednotlivě, ale ve skupinách.
- Mimo vyznačené přechody smí chodec přecházet vozovku jen kolmo ke směru silničního provozu.
- Chůze po trati je vyloučena, průchod tunelem je zakázán.

Útvary chodců:

- Pro organizovaný útvar chodců platí přiměřená práva a povinnosti řidičů.
- Za snížené viditelnosti (tma, mlha, hustý déšť) musí být organizovaný útvar chodců označen vpředu po obou stranách neoslňujícím bílým světlem a vzadu rovněž po obou stranách červeným světlem.
- Za dodržování předchozích dvou bodů odpovídá vedoucí útvaru, jímž může být jen osoba starší 15 let, která je k tomu dostatečně způsobilá.
- Organizovaný útvar chodců smí jít po chodníku max. ve dvojstupu, a to vždy vpravo (přitom nemusí být označen světly), nebo po levé krajnici, pokud to šířka krajnice dovolí (alespoň jeden z dvojice by měl jít za krajnicí). Jinak se jde v protisměru v uspořádaném tvaru (např. ve dvojstupu, za sebou max. 15 dvojic).

Doprovod:

- Osoba, která doprovází organizovanou skupinu školní mládeže nebo skupinu dětí podléhajících povinné školní docházce, je oprávněna při přecházení vozovky zastavovat vozidla.
- Doprovod dětských skupin na silnici se doporučuje zajistit nejméně dvěma dospělými osobami, z nichž jedna jde vpředu a druhá vzadu.
- Doprovod dětských skupin má právo zastavit projíždějící vozidla.

V dopravních prostředcích:

- Děti přepravovat jen takovými prostředky, které vyhovují příslušným dopravním předpisům.
- Při výběru typu dopravy, při společném odjezdu na akci a zpět vzít v úvahu kapacitu hromadných dopravních prostředků (přeprava po částech, exponované úseky pěšky, vlastní autobus, více než 15 lidí ohlásit, ...).
- Povolení k nástupu dá vedoucí, až když dopravní prostředek stojí ve stanici. Pověří jednoho pracovníka, aby nastupoval první, a ten v dopravním prostředku zajistí, aby se děti nerozběhly po celém vozidle. Vedoucí nastupuje poslední.
- Nastupovat a vystupovat organizovaně, co nejrychleji, bezpečně a vždy pohromadě. Zajistit výstup na správnou stranu vlaku, nástupiště, nezapomenout děti ve vozidle.
- Za pořádek ve vozidle (vlak, autobus), kterým se děti přepravují, nese plnou odpovědnost jejich vedoucí. Dbá zejména na zajištění klidu ve vozidle a pohody pro ostatní cestující. Nedovolí dětem pobývat v blízkosti dveří, vyklánět se z oken, přecházet z vagónu do vagónu.
- V dopravním prostředku, kde není zajištěno sezení, dbát, aby se všechny děti držely pevných držadel.
- Povolení k vystoupení dá tehdy, až dopravní prostředek stojí ve stanici. Sám vystupuje jako první a zajišťuje bezpečnost dětí při výstupu, poslední vystupuje pomocník a kontroluje, aby všichni vystoupili a v dopravním prostředku nic nenechali.

Téma č. 5:

Bezpečnost a metodické pokyny k vybraným činnostem - v místnosti, v tělocvičně, na hřišti, v přírodě.



ÚVOD A CÍL TÉMATU

V rámci volného času se realizují činnosti v místnostech, na sportovištích či tělocvičnách, v přírodě, ale i v obcích. Je potřebné znát základní bezpečnostní a metodické pokyny k jednotlivým činnostem. Praktické příklady a využití.

Způsob výuky:

Téma je přednášeno v rámci přímé výuky a následně bude diskutováno v rámci blokové diskuse v Moodle.



POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

V místnosti

- Doporučená výška místnosti jsou 3 metry, minimálně 2,1 metru, 2 m² nezastavěné plochy na osobu (viz. Vyhláška ČÚBP č. 48/1982 Sb.).
- V klubovnách, třídách a dalších prostorách organizace určených pro veřejnost či hromadné akce musí být vyvěšeny požární a poplachové směrnice s důležitými telefonními čísly (např. Policie - 158, HZS - 150, RZP – 155 atd.) a pokyny pro případ požáru a havárie. V uvedených prostorách musí být hasící přístroj (typ dle charakteru prostor a jejich vybavení), u kterého musí organizace zajistit pravidelné revize (Zákon č. 203/1994 Sb., o požární ochraně, Vyhláška MV ČR č. 37/1986 Sb.). V klubovnách a dalších prostorách organizace se musí pravidelně kontrolovat stav zařízení, provádět revize elektrického zařízení, případně další revize dle příslušných předpisů (ČSN 33 1500).
- Dodržovat vnitřní řád organizace (školní řád, řád klubovny), případně jiná ustanovení pro provoz prostor.
- Zákaz manipulace s elektrickým zařízením (pozor na rozbité zásuvky, vypínače), dávat pozor na žhavé předměty (kamna, vařiče), hořlavé materiály, kapaliny apod.
- Pozor na ostré hrany nábytku, uvolněné linoleum, koberec a parkety.
- Udržovat pořádek v místnosti, během akce dodržovat kázeň, v místnosti hrát pouze takové hry, které zaručují bezpečnost dětí.
- Neběhat a neklouzat se, nesjíždět po zábradlí, neskákat ze schodů, nestoupat na židle a stoly mimo program apod., děti se nesmějí vyklánět z oken.
- Pokud organizace půjčuje či pronajímá prostory k činnosti i jiným kolektivům dětí a mládeže, zodpovídá za stav těchto prostor nejen z hlediska bezpečnosti a hygieny (hygienická nezávadnost vody, sociální zařízení), ale zodpovídá i za věci a majetek účastníků (§ 433 Občanského zákoníku). Stejná pravidla platí i pro případné přespání třeba i ve vlastních spacích pytlích na zemi.
- Před opuštěním klubovny (prostor) je třeba uzavřít všechna okna, vypnout a zajistit všechna zařízení.

V tělocvičně a na hřišti

- Dodržovat školní řád či obdobné ustanovení pro danou tělocvičnu.
- Při akcích v tělocvičnách je provozovatel povinen zajistit oddělené šatny, umývárny a záchody pro chlapce a pro dívky.
- Zabezpečit lékárníčku pro poskytnutí první pomoci při úrazech a vědět, kde je umístěna, umožnit k ní přístup.
- Sportovní nářadí a vybavení musí být pravidelně jedenkrát ročně kontrolováno a o revizi musí být proveden písemný zápis.
- Cvičení na nářadí může vést pouze osoba s pedagogickou nebo trenérskou kvalifikací.
- K systematické a dlouhodobé tělovýchovné činnosti musí být dítě zdravotně způsobilé. Je vhodné ověřit záznam z pravidelné lékařské prohlídky ve „Zdravotním a očkovacím průkazu dítěte a mladistvého“, který mají zákonní zástupci.
- Necvičit a nesoutěžit bezprostředně po jídle.
- Zkontrolovat vhodné cvičební oblečení a obutí s neklouzavou podrážkou, nedovolit dětem cvičit bez obuvi.
- Dbát na bezpečné rozestupy při cvičení, dostatek prostoru pro každého cvičence;
- Předem zkontrolovat stav nářadí, jež má být použito (např. kruhy).
- U každého nářadí musí být podávána záchrana, děti smějí použít pouze takové nářadí, kde je zajištěna záchrana.
- Pozor na hrany a rohy nářadí, na kluzkou nebo vlhkou podlahu, uvolněné parkety nebo povrchy.
- Zajistit stálou přítomnost dozoru v tělocvičně, dbát na organizaci a udržování zvýšené kázně po celou dobu cvičení.
- V tělocvičnách pro míčové hry musí mít všechna světla drátěnou ochranu a okna mají být zajištěna proti rozbití např. sítí.
- Dětem do 12 let musí být nejpozději po 90 minutách intenzivní činnosti poskytnuta alespoň 15 minut přestávka.

V přírodě

Pro přesuny obecně:

- Dodržovat normy zátěže dětí v turistice (viz. příloha č.1).
- Počítat s časovou rezervou na nepředvídané situace (1-2 hodiny).
- Účastníka seznámit vždy se směrem, trasou a cílem přesunu.
- Přesuny lze konat pouze za denního světla.
- Nelze k nim používat frekventovaných, prašných a nebezpečných cest.
- Pravidelně se zařazují přestávky, kontroluje se počet účastníků, jejich zdravotní stav, pozor na křižovatkách cest.
- Při putování se stanoví pro děti do 12 let den odpočinku po každém dni putování, do 14 let po dvou dnech a do 15 let po třech dnech putování.
- V současné době je vhodné využívat předností mobilních telefonů pro případy nouze, předem však zkontrolovat dostatečnou kapacitu a ověřit dosažitelnost signálu vybraného operátora, znalost nouzových telefonních čísel.

Pěší turistika

Při pěších přesunech, na vycházkách a výletech:

- Před cestou zkontrolovat výzbroj a výstroj, která musí být v takovém stavu, aby odpovídala plánované akci.

- Poučit děti o možnosti pobodání hmyzem, pokousání zvířaty (krotká divoká zvěř), uštknutí jedovatým hadem, po vycházce do přírody zkontrolovat klíšťata.
- Upozornit děti na jedovaté rostliny a houby, platí zákaz používání hub v hromadném stravování.
- Účastníky seznámit vždy se směrem, trasou a cílem výletu – před soutěží či hrou seznámit účastníky s prostorem a všemi pravidly.
- Určit místo srazu pro případ, že se někdo při hře či přesunu ztratí.
- Při předpokladu samostatného pohybu dětí předem děti důrazně poučit o možných nebezpečích (vyhýbat se osamělým místům, zdůraznit opatrnost při komunikaci s neznámými osobami, vést v patrnosti specifika zvláště u velkých měst, odlehlých míst, nebezpečí od morálně, mentálně či psychicky narušených osob apod.).
- Při hrách a pochodu se vyhýbat svahům s velkým sklonem, kamenitým a suťovým stráním, převislým skalám a lomům.
- Při zdolávání přírodních překážek zajistit dětem záchranu (zdolávání potoka, přechod klády apod.).
- Tělesně slabým a málo otužilým dětem přizpůsobit náročnost podmínek, případně je nebrat na náročné túry.
- Jednotlivce zásadně nepouštět ani na menší túry samostatně.
- Pozor na úpal, úžeh, záněty spojivek – vhodné oblečení, pokrývka hlavy, brýle.
- Při špatné viditelnosti a v mlze neztratit spojení mezi jednotlivými členy skupiny.
- Ve skupině musí být alespoň jeden zkušený člen, jehož znalosti pomohou překonat případné nebezpečí.
- První zastávku udělat vždy po 10 – 15 minutách a věnovat ji úpravě výstroje (tkaničky, shrnuté ponožky, utažení řemíků, délka řemenů na batohu apod.), další zastávka – mladší děti po 2-3 km chůze, starší po 4-5 km. Je-li pochod delší než 4 hodiny, počítat s přestávkou nejméně hodinu a za letního vedra i déle; důležitý je pitný režim.
- Jeden výchovný pracovník jde vpředu, druhý vzadu skupiny; tempo pochodu přizpůsobit nejméně zdatným jedincům.
- Do časového rozvrhu zařadit rezervu 1-2 hodiny pro nepředvídané případy.
- V zimě pozor na přecházení zamrzlých vod (potoky, řeky, rybníky, apod.).

Základní Zákony pobytu v horách:

- Informovat se na podmínky a náročnost trasy, nepřeceňovat síly a schopnosti všech účastníků.
- Na každou túru vycházet vždy včas, tak abychom se vrátili za světla, a počítat s cca 2 hodinami rezervy.
- Nepodceňovat možné změny počasí.
- Na túru se chodí vždy s dospělou osobou a nejméně ve třech; v případě úrazu dva snáze pomohou třetímu.
- Ve společných ubytovnách zaznamenáme do „Knihy vycházek a túr“ před odchodem cíl, trasa, předpokládaná doba návratu a počet účastníků.
- Chodí se pouze podle turistického značení, na hřebenech zejména v zimě podle tyčového značení.
- Dodržovat doporučení Horské služby a řídit se výstražnými a informačními značkami.
- Během cesty se účastníci nerozdělují, tempo pochodu se volí podle nejslabšího účastníka.
- Plánovaná trasa se bezdůvodně nemění, ve vážných případech (zhoršení povětrnostních podmínek, zranění účastníka apod.) je možno cestu změnit.

- Pokud se nemůžeme vrátit včas, je třeba tuto změnu ohlásit na cílové místo přesunu.
- *Mezi základním vybavením by nemělo chybět:* nepromokavá větrovka nebo pláštěnka, základní strava včetně pití, pro signál v nouzi se požaduje píšťalka (viz. příloha č.2), pružný obvaz (nahradí i provaz, obvyklá délka 5 m); výstroj je třeba upravit dle počasí, i v létě se do hor bere čepice, příp. rukavice.
- *Pokud padne mlha nebo jsou nízké mraky:* jde o zachování stejného tempa celé skupiny a psychickou podporu a pocit bezpečí:
 - vzdálenost mezi členy by měla být alespoň 1,5 až 2 m;
 - první ve skupině potřebuje asi 5 – 10 m prostoru (typická vzdálenost mezi značením tyčí).
- Alkohol v kritické situaci zhoršuje schopnost odhadu vzdálenosti, jeho povzbuzující účinek působí asi 30 minut, pokud se nedorazí do této doby k cíli, nastává naopak silná útlumová reakce a navíc člověk pod vlivem alkoholu dříve propadá depresi a snadněji prochladne.
- Po dojití do ubytovny pozor na prudký přechod do tepla, je třeba zahřívát se postupně, vyměnit co nejdříve oblečení za suché, na místě je teplý čaj a spánek.

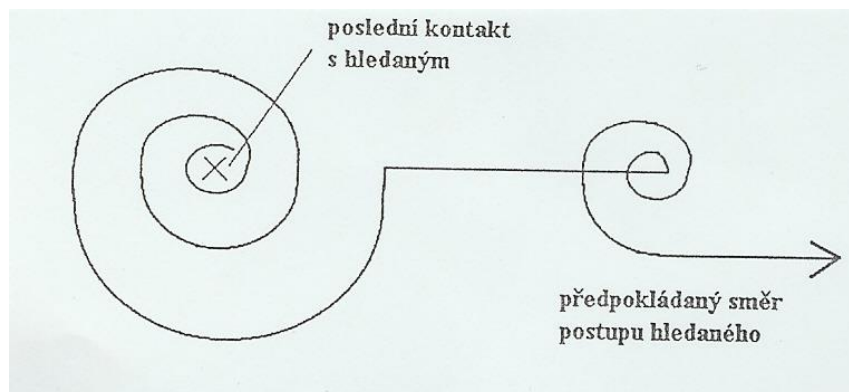
Drsná nácviková metoda pro současnou mladou generaci – CHATY VYHOŘELY:

Na podzimní jednodenní výpravě, když prší a je chladno, se vyhlásí, že všechny chaty cestou vyhořely. Před chatou se zastaví a svačí z vlastních zásob, pozoruje se „teplé světélko“, lidi vycházející z chaty a konzumuje se vlastní, často promočený chléb. Kdo to nevydrží a vejde do chaty, u toho zvážíme účast na náročnější akci.

Poučení účastníků pro případ, že zabloudí nebo se ztratí:

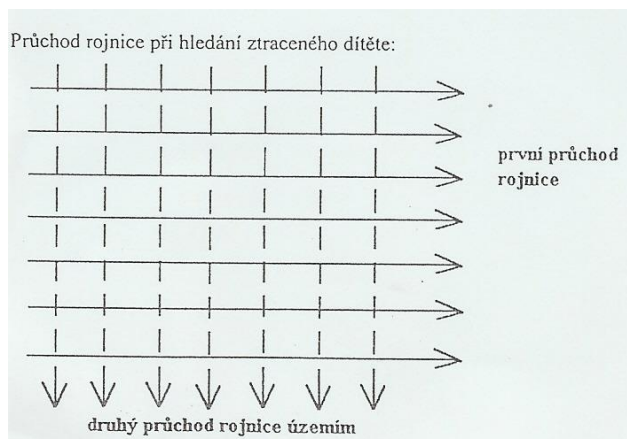
1. Zachovat klid a rozvahu, nehádat se, svalovat vinu na jiného nic neřeší.
2. Pokud se nemůžete orientovat, zpravidla se nepokračuje dále v cestě a hledá se vhodný úkryt, v zimě se buduje i záhrab ve sněhu.
3. Pomoc se přivolává mobilním telefonem, v případě poruchy světelnými a zvukovými signály v intervalech 6x za minutu. Zachránce odpovídá třemi signály za minutu.
4. Děti je dobré naučit zásadu: **„Když se ztratíš, zůstaň a čekej na dobře viditelném, ale bezpečném místě!“**. Pokud se pohybuje hledaný i hledající, je šance na setkání malá.
5. Postup při hledání ztraceného se liší podle počtu hledajících:
 - jeden nebo malá skupinka hledajících začne na místě předpokládané ztráty a postupuje po spirále od středu stále dále;

Obrázek č. 1: Hledání ve spirále



- při větším počtu hledajících se vytvoří tzv. rojnice a provádí se křížové hledání (více lidí na dohled vedle sebe v jedné řadě jedním směrem, a pak se jde kolmo opět tím samým prostorem).

Obrázek č. 2: Hledání v rojnici



6. Během hledání se doporučuje průběžně ověřovat, zda se hledaný nedopravil mezitím sám domů, do tábora, do cílového místa toho dne – často se stává, že dotyčný je nalezen spící ve stanu nebo doma při dobrém jídle.
7. V odůvodněných případech je vhodné požádat o pomoc profesionální záchranné složky – horskou službu, policii, apod.

Cykloturistika

Vybavení kola

Podmínkou pro užití jízdního kola v provozu na pozemních komunikacích je podle Zákona č. 56/2001 Sb. a ve znění Vyhlášky MDS ČR č. 341/2002 Sb. jeho vybavení:

- dvě na sobě nezávislé účinné brzdy;
- jasně znějící zvonek nebo obdobné zařízení (nevztahuje se na účastníky sportovních akcí);
- přední odrazka bílé barvy;
- zadní odrazka červené barvy;
- odrazky oranžové barvy na šlapadlech a v paprscích kol (lze nahradit odrazovými materiály stejných vlastností umístěnými na oděvu nebo obuvi cyklisty).

Dále za snížené viditelnosti:

- světlomet svítící dopředu bílým světlem;
- svítílno svítící dozadu stálým nebo přerušovaným červeným světlem.

Podle Zákona č. 361/2000 Sb., je cyklista mladší 15 let povinen použít ochrannou přilbu schváleného typu a mít ji nasazenou a řádně připevněnou na hlavě, a to za jízdy v provozu i mimo něj. (Při horské cyklistice mají ochrannou přilbu všichni cyklisté).

Výstroj a výbroj cyklistů by měla splňovat tři základní požadavky – prodyšnost,

přiléhavost a příslušný tvar a délku.

- Počet vrstev zvolit podle počasí a intenzity výkonu.
- Aplikujeme oblékání do více vrstev, tzv. „cibulový princip“ (spodní vrstva, vrstva tepelně-izolační, vrstva proti větru, proti vlhkosti a dešti).
- Oblečení má svůj specifický tvar (aerodynamičnost), barevnost (bezpečnost) a styl (dostatečná délka trik s kapsami – chrání bederní páteř). Oblečení nesmí škrtit a dřít. V rozkroku bývá všita speciální vložka.
- Cyklistická obuv opatřená zarážkou nebo nášlapným mechanismem.
- Rukavice bez prstů, se zesílenou dlaňovou částí (ochrana při pádech).
- Pohodlná, ale pevně upevněná přilba.
- Brýle proti oslnění, zachycují prach a mouchy.
- Láhev umístěná v držáku pro doplnění tekutin.
- Pro cykloputování jsou vhodné nosiče, a to nejen zadní, ale i přední pro rozložení váhy (nejlépe v poměru 2:1= zadní:přední). Max. zátěž na zadní nosič je 20 kg pro dospělou osobu.
- Mechanická brašna – hustilka a všechny typy ventilků, jeden kus duší a ventilků ve skupině, souprava na lepení duší a kousek měkké gumy na podložení pláště, montážní páky na demontáž pláště, malý stavitelný stranový klíč, sada imbusových klíčů. Na vícedenní cesty ještě další materiál (11, s. 114-115).

Zásady bezpečnosti:

- Cyklista je povinen jet při pravém okraji vozovky.
- Jezdí se jenom po jednom za sebou.
- Dítě mladší 10 let smí na silnici jen pod dohledem osoby starší 15 let (to neplatí pro jízdu na chodníku, cyklistické stezce a v obytné a pěší zóně).
- Nesmí se jezdit bez držení řídítek, držet se jiného vozidla, vést za jízdy druhé jízdní kolo, ruční vozík nebo psa.
- Při jízdě musí mít cyklista nohy na šlapadlech.
- Cyklista musí respektovat dopravní značky.
- Při vjíždění do provozu od chodníku nebo z polní či lesní cesty se musí dát přednost v jízdě všem vozidlům, která jedou po silnici.
- Po chodníku smí cyklista vést jízdní kolo, ale nesmí přitom ohrozit chodce.
- Vedení kola po silnici je dovoleno, ale kolo je vedeno na straně do silnice.

Jízdám kolem se z hlediska provozu na pozemních komunikacích rozumí i koloběžka.

Pravidla chování při jízdě na kole

V rámci zvýšení bezpečnosti shrnula IMBA základní pravidla chování do tzv. „Rules of the Trail“ (tj. zákony či pravidla trailů – jízdy v horském terénu).

- Jezdi jen na povolených trailech – respektuj omezení u označených cest. Je-li cesta zakázaná, nepoužívej ji.
- Nezanechávej po sobě stopy – přizpůsob styl jízdy povrchu, abys jej nepoškozoval. Jezdi jen po existujících trailech, nevytvářej nové. Nezanechávej odpadky.
- Ovládej své kolo – jezdi tak, abys mohl zastavit na viditelnou vzdálenost. Nepřeceňuj svou technickou zdatnost. Řiďte se pravidly a doporučeními na trailech.
- Dej přednost ostatním – upozorněte ostatní, že kolem nich projíždíte, při míjení dostatečně zpomal, a je-li to z hlediska bezpečnosti nezbytné, zastav.

- Neplaš zvířata – zvířata se bojí hluku nebo rychlého pohybu, neděs je a dej jim dostatek prostoru. Při míjení koní respektuj pokyny jezdce. Běžící dobytek nebo vyplašená zvířata mohou být nebezpečná. Brány ohrad zanechávej tak, jak jsi je našel, nebo podle pokynů.
- Předvídej – jezdi s takovým vybavením, abys byl soběstačný. Předvídej nebezpečné situace a změny počasí. Vždy využívej přilbu.

Další specifika

- Dbát na dobrý technický stav jízdních kol (pokud vedeme skupinu, je dobré se předem přesvědčit o stavu kol).
- Skupinu dětí na kolech doprovázejí vždy alespoň 2 dospělé osoby (max. 10 nezletilých na 1 dospělou osobu), z nichž jedna jede jako první, druhá jako poslední.
- Trasy vybírat úměrně věku, zdravotnímu a fyzickému stavu účastníků.
- Během jízdy nezapomenout dodržovat pitný režim.
- Dbát na bezpečnost svou (ochranná přilba, rukavice, brýle aj.) i ostatních – doporučuje se mít s sebou jednoduché potřeby pro první pomoc.

Vodní turistika

Chování na lodích a plavba v nich jsou dány Řádem plavební bezpečnosti na vnitrozemských vodních cestách České a Slovenské federativní republiky. Plavidla, která jsou používána zpravidla na táborech, jsou podle Řádu plavební bezpečnosti „malá plavidla“, pro něž platí následující doporučení.

- Lodě nesmějí být přetěžovány.
- Děti starší tří let a dospělé osoby neznalé plavání musí mít na sobě záchraný prostředek (vestu, pás) – tj. všichni nezletilí účastníci plavby musí mít vždy plovací vestu (pouze držitelé výkonnostních tříd Svazu kanoistů ČR a Svazu vodáků ČR starší již 17 let mohou za příznivých podmínek jet bez plovacích vest).
- Děti mladší 3 let nesmějí na malé plavidlo, které je vratké.
- Vodní putování dětí a mládeže vede kvalifikovaný dospělý.
- Lodka smí být vedena osobou starší 15 let, která je k tomu tělesně i duševně způsobilá, je obeznámena s technikou vedení lodě a příslušnými plavebními předpisy.
- Děti, které neumějí plavat, nesmějí jezdit samostatně na lodkách (většinou se to řeší tak, že se těchto akcí zúčastňují pouze plavci).
- Každá loď musí mít alespoň 2 vesla nebo pádla, vylévačku (houbu) a vyvazovací lanko nebo řetízek delší než 5 m.
- Za bouře nebo silného větru je plavba lodí zakázána.
- Je zakázáno sedět za plavby na boku lodě a stát v lodi; vplouvat s lodí do prostorů vyhrazených ke koupání (pokud se mívá koupající mimo prostor vymezený ke koupání, obeplouvá se ve vzdálenost nejméně 3 m a pokud možno tak, aby koupající zůstal mezi lodí a nejbližším břehem).
- Lodi nesmějí křížovat směr plavidel s vlastním pohonem, které nejsou malými plavidly, a nesmí se přibližovat na vzdálenost menší než 200 m.
- Při plavbě na lodi (kanoje, kajaky) může být jeden vedoucí pro více lodí, max. však pro 6 lodí, které jsou stále v jeho dosahu.
- Při vodním putování na tekoucí vodě je lépe vycházet z Metodického pokynu MŠMT ČR k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků, kde se požaduje na každých započatých 5 dětí jeden kvalifikovaný dospělý.
- Na tekoucí vodě v exponovaných úsecích musí mít účastníci kromě vest i přilbu.
- Vodní putování je pouze pro ty, kteří prošli základním výcvikem (obsluha lodí,

základní techniky, přesuny v lodích, co dělat při převržení, vhodné je před putováním procvičit na klidné „vodě“ - vyzkoušet si to).

- Vzdálenost mezi loděmi se mění podle charakteru vody, žádná loď se nenechává samotná.
- Určuje se pořadí, v němž lodě pojedou za sebou (zásada: první vedoucí a poslední zdatnější loď nebo druhý vedoucí).
- Zajistit náklad v lodi proti uplávání při převržení, místo lodních pytlů jsou vhodnější 50 litrové láhve z PVC pevně „přikurtované“ do lodi.
- Instruovat účastníky co dělat při převržení, zajistit vhodné obutí dětí do vody (lodí), aby se zamezilo úrazům při převržení lodě (staré cvičky, ne holinky).
- Proplouvání jezy nebo vodorovnými propustmi sportovními plavidly je zakázáno tehdy, pokud plavební správa případ od případu nedovolí v dohodě s organizací, do jejíž péče je vodní tok svěřen. Zákaz proplouvání je vyznačen na jezu a zveřejněn v publikaci „Kilometrůž řek ČR“.

Koupání

Zásady bezpečnosti při koupání mimo veřejná koupaliště, kryté a otevřené plavecké bazény.

- Koupání kolektivu osob mladších 18 let je možné pouze se souhlasem a za přítomnosti pověřené osoby starší 18 let schopné vykonávat dozor u této činnosti; takový vedoucí musí být vždy dobrý plavec a schopný poskytnout záchranu tonoucímu, jinak nemůže být touto funkcí pověřen.
- Koupání dětí v přírodě je nutné přizpůsobit počasí a fyzické zdatnosti a otužilosti dětí.
- Místo ke koupání v přírodě, s výjimkou koupání v bazénech a rekreačních rybnících, musí být projednáno s okresním hygienikem.
- Koupání musí být vysloveně uvedeno v denním programu tábora, je-li zařazeno dodatečně, musí tuto změnu vyznačit v programu vedoucí tábora.
- Koupat se děti smějí nejdříve 1 hodinu po hlavním jídle nebo intenzivním cvičení, nikdy ne rozpálené a uhřáté.
- Do vody vstupuje s jedním vedoucím max. 6 – 10 dětí na dobu max. 30 minut, pokud má voda teplotu alespoň 20°C. Otužilejší děti starší 9 let se mohou koupat i ve vodě teplé 18°C, doba pobytu ve vodě se zkracuje nejvýše na 10 minut. Po odpovídající přestávce a prohřátí děti mohou v koupání pokračovat. Průběžně se sledují příznaky prochladnutí (barva rtů, kůže, chvění).
- Program ve vodě zařazovat jen v teplém počasí nebo tehdy, jsme-li schopni zajistit následné prohřátí účastníků (sauna, vytápěná klubovna).
- Před koupáním je třeba prozkoumat dno, přístup k vodě, hloubku vody a vyhradit prostor pro plavce i neplavce (ukotvené nafukovací míče, kruhy, polystyrenové desky aj.).
- Při první návštěvě koupaliště se vedoucí osobně přesvědčí o plaveckých schopnostech dětí a rozdělí je na plavce a neplavce, přestože ve většině přihlášek je uvedeno: PLAVEC X NEPLAVEC.
- U koupaliště na řece nebo velké vodní ploše při koupání více než jednoho oddílu musí být na vodě loďka obsazená dospělým pracovníkem tábora a vybavená jednoduchým (i nafukovacím) záchranným kruhem na 10 m dlouhém pevném provazu.
- Při koupání více oddílů a plaveckém výcviku dětí má být přítomen zdravotník tábora.
- Nevzdalovat se z vyhrazených prostor, pokud neprobíhá výcvik, neplavci by měli

mít plovací vestu či jiné vznášející pomůcky.

- Je vhodné rozdělit děti do dvojic, trojic s tím, že se navzájem hlídají, popř. děti označit (čepičky, pásky).
- Neukázněné děti odeslat ihned z vody.
- S dětmi se koupe vždy vedoucí a je s nimi ve vodě, pouze při nácviu skoků do vody pozoruje děti z břehu.
- Po koupání dbát na důkladné osušení (frotýrování ručníkem), převlečení do suchého oděvu.

Koupat se nesmí:

- 100 m na obě strany od mostů, přístavních můstků veřejné dopravy, překladišť a vjezdů do přístavu.
- V požárních bazénech a nádržích.
- U jezů do vzdálenosti, kterou stanovuje plavební správa a u jezu bývá vyznačena;
- V plavebních komorách a jejich obvodech.
- V chovných rybnících označených majitelem a v místech zakázaných a označených plavební správou nebo poříčním oddílem policie.
- V nádržích pro odběr pitné vody.

Je zakázáno:

- Křížit plavební dráhu plavidel s vlastním pohonem, přibližovat se k nim, zavěšovat se a lézt na ně.
- Zavěšovat se a lézt na plavební znaky, poškozovat a přemísťovat je.
- Vstupovat na jezy, plavební zařízení a jejich části, na přístavní můstky, určené pro účely vodní dopravy.
- Nechat se volně unášet na nafukovacích lehátkách na vodní hladině v plavební dráze.

Terénní a noční hry

Při terénních a nočních hrách:

- Vymezit prostor (vhodnost a velikost terénu), čas hry (začátek, přerušeni a konec hry), svolávací signál, poučit děti i vedoucí o možných nebezpečích.
- Při „stopovacích, orientačních hrách apod. pro případ, že se skupina, oddíl, hlídka ztratí, zabloudí, nenajde další zprávy, dát pokyn, kam se má dopravit.
- Při lesních „honičkách“ pozor na ostré konce větví a větvičky v úrovni očí i celého trupu, překážky pod nohama.
- V žádném případě neházíme proti sobě šišky, naopak trefování do stromů je vhodné.
- Noční hry provádět v „bezpečném prostoru“, který všichni dobře znají z denního programu, bez ležících větví.
- Seznámit všechny vedoucí a děti s riziky pohybu v noci, nebezpečí poranění ve tmě (terénní nerovnosti a překážky, větve stromů – držení ruky před obličejem).
- Děti dobře obléknout a obout; seznámit je s nouzovým signálem.
- Noční hry zahájit před večerkou nebo těsně po ní, aby především mladší děti ještě tvrdě neusnuly – nejsou v polospánku; lépe hru prožijí a sníží se tím i rizika úrazů.
- Přiměřenost a postupnost u nezkušených dětí (na trasu vypouštíme děti od nejmenších a třeba po skupinkách, ve dvojicích, se světýlkem apod.).
- Děti při nočních hrách a stezkách odvahy nestrašit, vedoucí zabezpečují trasu především z důvodů bezpečnosti účastníků; cílem je zvyknout si na noční přírodu, samostatný pohyb v ní, popř. „zvuky přírody“.

- Vést děti k tomu, aby případnou samotu braly jako součást hry, pobytu v přírodě – průběžné přivykání, hlídky, vycházky ke sledování noční oblohy, nácvik pohybu ve tmě, poslouchání zvuků apod.

Střelba

Tato činnost musí být provozována pouze pod dohledem zodpovědné osoby. Před činností na „střelnici“ seznámíme děti s pravidly činnosti na střelnici (přípravná čára, palebná čára, povely, kontrola a výměna terčů, rozdělení do směn). V případě jakékoli nekázně přerušíme střelbu a dítě napomeneme. Osoby mimo střelnici je vhodné rovněž zaměstnat, raději mimo střelný úhel (tj. 180°).

Střelba ze vzduchovky

- Pro střelbu musí být vymezen prostor, v němž se nesmí nikdo pohybovat (počítat s dostřelem 250 m).
- Pro umístění terčů musí být vhodné pozadí, aby nedošlo k odražení střely (lapače broků, vysoká stráž, pytle s pískem, prkna).
- Vedoucí nesmí trpět jakoukoliv manipulací se zbraní – ani nenabitou, maximálně přísná kázeň – přesné povely).
- Předem je vhodné předvedení manipulace se zbraní, případně grafické znázornění (velké) hledí a mušky.
- Před střelbou je nutno se přesvědčit, zda je hlaveň čistá, aby nedošlo k ucpání a roztržení zbraně.
- Zbraň se nabíjí pouze na povel vedoucího střelby, a to na určeném místě v poloze ke střelbě.
- Při předávání nebo odevzdávání zbraně je nutno se přesvědčit, zda zbraň není nabita, při odložení zbraně se musí uzavřít pojistka nebo tzv. „zalomit“, totéž při změně polohy při střelbě.
- Na zásahy do terče se lze podívat po skončení střelby a na povel vedoucího střelby (všechny zbraně musí být zajištěny a odloženy, nikdo s nimi nesmí manipulovat, při kontrole se většinou vymění terče za nové).

Střelba z luku nebo kuší

Poslední dobou vzrůstá zájem o střelbu z luků a kuší, kde se uplatňují podobná bezpečnostní pravidla jako u střelby ze vzduchovky.

- Musí je vést osoba znalá daného sportu – zbraně.
- Vždy klást důraz na kázeň.
- Osoby nezapojené do střelby je třeba zaměstnat i mimo dosah nevydařené střelby.
- U střelby z luku navíc ještě pozor na dvě velmi nebezpečné činnosti:
 - výstřel nad hlavu do výšky (šíp při pádu k zemi nabere stejnou energii kterou potřeboval k vystoupení do výšky);
 - výstřel „kam nejdál to doletí“ (i malý dětský luk běžně přestřelí školní hřiště).

Střelba z jiných zbraní

- Střelbu z malorážky lze provozovat pouze na schválené střelnici, pod dohledem kvalifikovaného instruktora, s dětmi se využívá velmi zřídka.

Výbušniny, rachejtle, petardy

- Použití „novoročních výbušných technik“ pouze za dodržení bezpečné vzdálenosti, manipulace s nimi pouze zodpovědná plnoletá osoba.

- Nalezená munice a neznámé předměty, které je připomínají, se nesmí brát do ruky, nález je nutné ohlásit nejbližší policejní stanici nebo na obecní úřad.

Oheň

- Rozdělovat ohně je dovoleno jen na místech k tomu určených.
- Je zakázáno rozdělovat oheň v lese a do 50 m od okraje lesa (viz. tzv. Lesní zákon 289/95), výjimku může povolit pouze vlastník.
- Místo rozdělání ohně musí být izolováno od všech snadno zápalných látek; pozor na kameny z potoka – nebezpečí puknutí.
- Oheň nelze rozdělovat v blízkosti dozrávajícího obilí, v blízkosti stohů sena a slámy, dále ve vyschlé nebo suché trávě, na rašelinových pozemcích a u jiných snadno hořlavých porostů.
- Ohniště nezakládat na pařezech, hrabance, listí – pozor na kořeny stromů (oheň se pak může šířit pod zemí, může doutnat a chytout opět po několika dnech).
- Zvýšená pozornost při silném větru, platí zákaz vypalování suché trávy.
- Dodržujeme zásadu „hodně plamenů, málo kouře“.
- V blízkosti ohně musí být zdroj vody.
- Nenechat oheň bez dozoru dospělé osoby.
- Místo se může opustit až po zchlazení ohniště – nejen uhašení.

Další obecné povinnosti a předpisy:

- Pro všechny občany platí obecná povinnost zabraňovat požáru.
- Platí zákaz kouření, manipulace s otevřeným ohněm a světlem na požárně nebezpečných místech (v lese, v blízkosti stohů a slámy).
- Zapnuté elektrospotřebiče a roztopená kamna nenechávat bez dozoru, a při odchodu je vypnout či uhasit.
- Děti mohou používat sirky a zapalovat oheň pouze v přítomnosti zodpovědné osoby, či za přesně vymezených podmínek, např. kuchyňské ohniště na táborech;
- Jinak zabránit dětem v přístupu k zápalkám, hořlavým předmětům a látkám.
- „Nevhodnost“ kouření před dětmi.
- Při zpozorování požáru, pokud je to v našich silách, oheň uhasit, jinak učinit poplach a zavolat požárníky (ohlašovací povinnost).
- Pro likvidaci požáru na vyzvání poskytnout dopravní prostředky, pohonné hmoty, nářadí.

Případy mimořádných situací

Pro specifické sportovní aktivity, jako jsou např. horolezecký program, potápění, vodácké putování a podobné činnosti, jsou zvláštní bezpečnostní předpisy. Vést akce tohoto charakteru může pouze osoba pro tuto činnost kvalifikovaná a poučená.

Ochrana před úrazem elektrickým proudem

Vedoucí musí dbát na to, aby děti především:

- Nelezly na sloupy ani stožáry elektrického vedení, ani na stromy rostoucí v těsné blízkosti tohoto vedení.
- Nelezly na transformátorové budky a nevcházely dovnitř.
- Nesahaly na dráty spadlé na zem ani na lana, která připevňují sloupy elektrického vedení k zemi.

- Neházely kameny ani klacky po porcelánových izolátorech a drátech elektrického vedení.
- Nepouštěly draky v blízkosti elektrického vedení.

Mezi další zásady patří:

- Platí zákaz manipulace s elektřinou a elektrickými spotřebiči bez dozoru dospělé osoby (pozor na rozbité zásuvky, spotřebiče, vypínače).
- Nikdy se nedotýkat postiženého pod elektrickým proudem, pokud není vyproštěn z elektrického vedení nebo vypnut proud; do vzdálenosti 10 m je nebezpečí krokového napětí.
- Nelít vodu z mostů nad železnicí s elektrickou trakcí; ani nemočit na elektrické vedení (tzv. zpětný vodivý efekt).
- Nelézt na vagóny a lokomotivy na tratích a nádražích s elektrickou trakcí (smrtné úrazy).

Bezpečnostní opatření při bouřce

- Nevycházet z budovy, zdržovat se nejlépe tam, kde je sucho, ve větší vzdálenosti od kamen a větších kovových předmětů.
- Zavřít všechna okna a dveře, aby nenastal průvan.
- Pokud je to možné, ukrýt se v budovách v tomto pořadí:
 - ve velké kovové budově (stavbě) s kovovou rámovou konstrukcí;
 - v obytné budově chráněné hromosvodem (domě nebo stavbě);
 - ve velké nechráněné budově;
 - v malé budově nechráněné.
- Není-li nablízku budova, skrýt se v údolí, jámě, v hustém „nízkém“ lese, v nejhorším případě si lehnout na zem.
- Neukrývat se pod osamělými stromy, nezůstat stát na nezastavěných místech, zejména na holých kopcích.
- Nezdržovat se v blízkosti hromosvodů, blízko drátěných plotů, větších kovových předmětů, vlhkých stěn.
- Neskrývat se v malých kůlnách a jiných menších objektech, které jsou vystaveny úderům blesku.
- Při výjimečně nutném přechodu volným nezastavěným prostorem (nechráněným ani stromy) dělat krátké kroky, nenosit kovové věci (deštníky, mobilní telefony), při stání mít nohy co nejtěsněji při sobě.
- Při jízdě autem jet zvolna, je-li místo zvlášť nebezpečné (volný prostor na kopci), zastavit v údolí a zůstat uvnitř při zavřených oknech a dveřích.

Ochrana před zviřaty

Ochrana před přírodními katastrofami

Vítr, voda



ÚVOD A CÍL TÉMATU

Vymezit základní postup při podávání první pomoci.

Způsob výuky:

Téma je přednášeno v rámci přímé výuky .



POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Aktivity v rámci výchovy ve volném čase jsou spojeny velmi často s aktivním pohybem, sportem a tělesnou námahou. Kromě nesporného přínosu pro zdraví dětí a mládeže, představují tyto aktivity vždy i určité riziko, které si zodpovědný pedagog, vedoucí, instruktor uvědomuje. Minimalizace tohoto rizika spočívá jednak v prevenci, ale je také dána kvalitou přípravy pedagoga. Součástí jeho profesionality musí tedy být i vědomosti a dovednosti z oblasti ochrany zdraví jeho svěřenců (7, s. 62).

Tato kapitola je zpracována pro zotavovací akce dětí, mládeže i dospělých. Jako výchozí odborné materiály byly použity podklady Českého červeného kříže, IDM MŠMT ČR a dalších autorů (Krystoň, Suská aj.).

Zdravotník zotavovací akce zabezpečuje prakticky veškeré zdravotnické činnosti – zabezpečení veškeré zdravotní dokumentace a vybavení, první pomoc na místě, ošetřování nemocných i činnosti hygienické služby. Kontroluje dodržování hygienických předpisů a zásad při přípravě stravy a její složení. Dohlíží na denní program z hlediska zdravotního a dbá o to, aby děti byly zatěžovány přiměřeně svému věku a zdravotnímu stavu. Je třeba si uvědomit, že je v pohotovosti prakticky 24 hodin denně.

Před odjezdem si zdravotník:

- Vyžádá od organizátora jmenný seznam dětí a seznam pracovníků, kteří se budou podílet na přípravě a vydávání stravy, pokud si stravování zabezpečuje organizace sama.
- Ověří, zda byli všichni účastníci instruováni, jaké zdravotní doklady mají mít při zahájení akce – obvykle to bývá prohlášení zákonného zástupce o bezinfekčnosti dítěte, které nesmí být starší než 1 den (viz. příloha č. 10), zdravotní průkaz dítěte - potvrzení ošetřujícího lékaře o zdravotní způsobilosti je ve zdravotním a očkovacím průkazu dítěte a mladistvého (na specifické akce je možné požadovat vyjádření k účasti dítěte od dorostového lékaře), a dále průkaz zdravotního pojištění.
- Zjistí, zda organizátor zajistil řádně vybavenou lékárnu (viz. příloha č. 11), jestli místo akce bylo ohlášeno příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví (hygienické stanici) a zda byl navázán kontakt s místním praktickým lékařem

(vhodné je předběžné zjištění, kde je nejbližší sídlo lékařské pohotovosti a zdravotnické záchranné služby).

Při odjezdu:

- Podle seznamu převezme zdravotní doklady dětí a od rodičů léky, které dítě případně užívá, informace o alergiích apod.
- Zkontroluje podle seznamu osoby činné při stravování (platnost zdravotních průkazů).
- Převezme od organizátora vybavenou lékárnu.
- Podá zklidňující prostředky osobám trpícím nevolnostmi, popř. je usadí v přední části autobusu (je vhodné mít po ruce papírové kapesníky, igelitové sáčky a deodorant).

Po příjezdu na místo:

- Nejdříve provede tzv. „zdravotnický filtr“, tj. zběžná zdravotní prohlídka s každým účastníkem jednotlivě.
- Následně provede rychlou kontrolu hygienických podmínek ubytování (zda se nevyskytují hrubší závady, které nelze bezprostředně odstranit).

Zkontroluje stav a vybavení ošetrovny, příp. i izolace a připraví je k činnosti (zde se řídí platnými hygienickými předpisy, tzn. Zákonem č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a Vyhláškou MZd č. 148/2004 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovacích akcích pro děti).

- Na ošetrovnu umístí lékárnu a dokumentaci tak, aby k ní neměly přístup nepovolané osoby, vybavení pracoviště zdravotníka (viz příloha č.12).
- Na základě získaných informací od rodičů a ze zdravotních podkladů upozorní vedoucí na konkrétní zdravotní problémy dětí.
- Naváže kontakt s příslušným praktickým lékařem, pokud nebylo provedeno již dříve; zjistí ordinační hodiny, domluví i kontakt (telefonní čísla, pracovní dobu lékařské služby první pomoci a příslušné hygienické stanice).

Činnosti během pobytu

- Zajišťuje běžné činnosti – poskytování první pomoci, podávání léků a provádění drobných ošetření, vedení zdravotní dokumentace (viz příloha č. 13).
- Účastní se porad vedení akce, kde kontroluje a koriguje denní režim – zde platí zásady vyplývající z Vyhlášky MZd č. 148/2004 Sb. Např. nepřetržitému spánku musí být vyhrazeno nejméně 9 hodin (s výjimkou noci, kdy se pořádá noční hra), fyzická i psychická zátěž musí odpovídat věku a možnostem dětí, po intenzivnější zátěži musí být zařazen přiměřený odpočinek (po prvních dvou dnech zátěže následuje půl až celý den odpočinku), 5 x denně strava, součástí snídaně musí být teplý nápoj, minimálně jedno jídlo denně musí být teplé atd.
- Dohlíží, zda příslušní vedoucí kontrolují oblečení, obuv, stav lůžkovin, dodržování osobní hygieny dětí (čistota rukou před jídlem, ranní i večerní hygiena, sprchování).
- Kontroluje, zda je prováděn pravidelný a účinný úklid v ubytovacích prostorách, sociálních zařízeních i v celém areálu akce.
- Po celou dobu dohlíží na stravování - podílí se na přípravě jídelníčku (pestrost a

patřičná výživná hodnota stravy), dohlíží, aby příprava stravy byla vždy v souladu s hygienickými předpisy, aby nedocházelo k jejímu znehodnocování a nepoužívaly se rizikové potraviny (viz. příloha č. 14), které Vyhláška č. 106/2001 zakazuje.

- Mimořádný důraz klade na používání výhradně pitné vody při veškeré činnosti stravovacího provozu a dodržování pitného režimu.
- Pravidelně kontroluje dodržování hygienické zásady a pořádek, včetně osobní hygieny u všech pracovníků stravovacího provozu, pravidelný a řádný úklid ve všech prostorách, které souvisí se stravováním.
- Je trvale dosažitelný – pokud se vzdaluje z místa pobytu, musí informovat příslušné vedoucí pracovníky.
- V průběhu celé akce dbá na prevenci.

Postup v případě úrazu

1. Zajistit zdraví a bezpečnost zdravých jednotlivců, skupiny, oddílu. Dojde-li k poranění vedoucího, zajišťuje tyto úkoly jeho zástupce, případně nejstarší či nejzkušenější přítomný účastník akce.
2. Odstranit příčiny trvání ohrožení a zabránit dalšímu ohrožení.
3. Poskytnout první pomoc – zdravotník akce, v jeho nepřítomnosti sami účastníci. Poskytnutí první pomoci a pomoci v nouzi je zákonnou povinností všech občanů (§ 415 a 424 Občanského zákoníku, ale i § 207 Trestního zákona, „Neposkytnutí pomoci“ se sazbou do 1 roku odnětí svobody, či dokonce podle § 181 Trestního zákona „Porušování povinnosti při hrozivé tísni“ se sazbou až 3 roky odnětí svobody).
4. V případě nutnosti přivolat pohotovost nebo zdravotnickou záchrannou službu, popř. zajistit přepravu k lékaři. Pozn. k operačnímu výkonu nebo gynekologické prohlídce děvčat musí dát souhlas zákonný zástupce.

Postup při volání zdravotnické záchranné služby

- Volající se řádně představí.
 - Oznáme číslo telefonu, ze kterého volá, pro případný další kontakt a doplnění informací.
 - Popíše místo, kde se postižený nachází – nejbližší obec, ulici, orientační bod, příjezdovou cestu apod., a sdělí čas, kdy k nehodě došlo.
 - Sdělí počet zraněných osob, charakter zranění nebo příznaky choroby.
 - Oznáme charakter nehody, zda je potřeba někoho vyprostit.
 - Volající telefon pokládá jako poslední z důvodu odpovědi na možný upřesňující dotaz dispečera.
5. Vyrozmět hlavního vedoucího akce, tábora o úrazu.
 6. Následně informovat rodiče o stavu zraněného dítěte (popř. o způsobu a místě ošetření, léčení).
 7. O vážném zranění informovat ihned pořádající organizaci, ředitele školy.
 8. Ohlásit událost dle potřeby místním či okresním orgánům (lékaři, okresní hygienické stanici, hasičům, policii, pojišťovně apod.).

9. Zapsat administrativní náležitosti o úrazu.

- Provést zápis do „Knihy úrazů“ u zdravotníka akce, zapisují se všechny úrazy i drobnější zranění (viz. příloha č. 15).
- V případě pracovního úrazu (postižený jej utrpěl při výkonu pracovních povinností či v souvislosti s nimi) a v případě školních úrazů (kdy se zraněný nezúčastní zaměstnání více než jeden den), musí organizace zabezpečit evidenci a registraci úrazu včetně vyplnění tiskopisu „Záznam o školním úrazu“ (pro žáky) nebo „Záznam o úrazu“ (pro pracovníky) nebo do 48 hodin po události (postupuje se podle Vyhlášky Českého úřadu bezpečnosti práce č. 110/75 Sb. a 274/90 Sb.).
- Hlášení o úrazu pro pojišťovnu vyplňuje pověřený člen organizace s rodiči. Každá pojišťovna má své vlastní formuláře a na poškozeného se může vztahovat i několik pojistek od jedné či více pojišťoven najednou. Na všechny akce organizované pro kolektivy dětí a mládeže občanských sdružení se v současné době vztahuje pojistka č. 000-007-083 uzavřená Radou mládeže s Hasičskou vzájemnou pojišťovnou a.s., Praha 2, Blanická 13. Řada organizací má s pojišťovnou uzavřenu vlastní smlouvu, podle které jsou pojištěni všichni účastníci akce, bez ohledu na to, jsou-li členy dotyčné organizace. Dále lze uzavřít zvláštní jednorázové pojistky na jednotlivé akce (např. tábory). Při sepisování hlášení o úraze je třeba vypsát čísla všech pojistek!

Problematika pracovních úrazů je řešena v zákoníku práce, vyhláškou ČÚBP a ČBÚ č. 110/1975 o evidenci a registraci pracovních úrazů a o hlášení provozních nehod (havárií) a poruch technických zařízení se změnami a doplňky vyhlášky ČÚBP a ČBÚ č. 274/1990.

Problematika školních úrazů je vyložena v metodickém návodu k zavedení jednotné metodiky evidence, výkaznictví a rozborů školní a mimoškolní úrazovosti dětí, žáků škol a výchovných zařízení a studentů vysokých škol (věstník MŠ a MK ČSR, sešit 1/1976) (8, s. 18).

První pomoc

Znalost poskytnutí první pomoci je důležitá pro každého a musí ji poskytnout každý občan. Není možné, aby ve všech kritických situacích byla okamžitě na místě profesionální zdravotnická pomoc. Je řada závažných úrazových i neúrazových stavů, kdy kvalitně poskytnutá první pomoc rozhoduje doslova o životě a smrti. Základní a nejdůležitější postupy poskytování první pomoci nejsou přitom nijak složité. Jde jen o to tyto postupy znát a umět je včas použít. V zásadě lze první pomoc rozdělit na následující skupiny a všechny jsou stejně důležité.

První pomoc zdravotnická je pomoc poskytovaná postiženým osobám přímo pro poruchy jejich zdravotního stavu. Dělí se na:

- První pomoc (laickou), kterou poskytuje informovaný laik většinou jen s minimálními pomůckami (lékárnou apod.), ale i bez nich. Musí se poskytnout, pokud neohrozíme sami sebe.
- První lékařskou pomoc poskytovanou lékařem a případně dalšími zdravotníky záchranné služby před transportem a během transportu k dalšímu ošetření.
- Odborná lékařská pomoc poskytovaná odbornými odděleními nemocnic

(chirurgie, interna, dětské apod.).

- Specializovaná lékařská pomoc poskytovaná úzce specializovanými pracovišti jen některých nemocnic tehdy, vyžaduje-li to stav nemocného (traumatologie, popáleninová centra, kardiochirurgie, neurochirurgie apod.).

Technická první pomoc je často předpokladem poskytnutí jakékoliv zdravotní pomoci. Jedná se např. o vyproštění raněného z havarovaného auta nebo zasaženého z prostředí zamořeného jedovatým plynem. Ve většině případů tuto pomoc zajišťují příslušníci Hasičského záchranného sboru, kteří jsou k této činnosti vycvičeni a vybaveni. Naprosto základní je technická pomoc při úrazech elektrickým proudem, kdy vypnutí elektrického obvodu je jedinou možností, jak zasaženému pomoci.

Transport raněného vlastními silami nebo rychlou záchrannou pomocí (dále jen RZP) k odbornému ošetření (6, s. 29-30).

Základní druhy zdravotnického třídění

V případě výskytu více zraněných je rozhodnutí o druhu a pořadí poskytnutí první pomoci velmi důležité a může v některých případech rozhodnout o přežití. V praxi zdravotníka zotavovacích akcí by hromadný výskyt zdravotních postižení neměl být příliš pravděpodobný, avšak nelze vyloučit tuto situaci zcela, např. nehoda autobusu při dopravě na tábor apod.

Prvním a zásadním krokem je celkové zhodnocení situace – přehled o počtu zraněných, závažnost zdravotních postižení i zhodnocení potřeby technické první pomoci. Tyto základní informace spolu s přesným určením místa události je třeba neprodleně sdělit nejbližšímu stanovišti zdravotnické záchranné služby. K tomu je vhodné znát důležitá telefonní čísla (viz. příloha č. 16).

Pro stanovení pořadí ošetření u hromadných úrazů je třeba postižené rozdělit z hlediska závažnosti poranění do skupin:

- Zraněných vyžadující neodkladnou pomoc, v bezprostředním ohrožení života. Jedná se o stavy s poruchami základních životních funkcí (zástava dechu, oběhu, bezvědomí, velké krvácení, nastupující šok). U těchto stavů musí být příslušná pomoc poskytnuta ihned.
- Odložitelné pomoci a ostatní závažné stavy, např. zlomeniny, rozsáhlá pohmoždění apod. Ošetření sleduje především zajištění k dalšímu transportu. Zde je možno zapojit případné laiky a dát jim přesné pokyny k ošetření.
- Lehké a ostatní stavy poškození. Ošetření těchto zraněných je možno odložit, postižení neohrožuje bezprostředně zdraví a život. Tyto postižené, pokud nejsou schopni nebo ochotni pomoci, je třeba nekompromisně vykázat z bezprostředního prostoru nehody. Jinak vnášejí zmatek a překážejí v poskytování pomoci.
- Netransportovatelné, osoby umírající a stavy s životem neslučitelné. Pomoc zde nemá naději na úspěch. Tato situace je pro zdravotníka nejobtížnější. Přichází do úvahy u velkých neštěstí (6, s. 30).

Způsoby vyšetřování

Základním předpokladem dobře poskytnuté první pomoci je rychlé a šetrné orientační vyšetření každého postiženého. Pokud zdravotní stav postiženého dovolí, je vyšetřován v poloze vleže na zádech, u některých zranění vsedě.

Vyšetření zahrnuje zhodnocení stavu:

- pohledem – barva kůže a sliznic, výraz obličeje, pohyb očí, chování postiženého, prokrvácený oděv, dýchací pohyby apod.;
- poslechem – dýchací šelesty, komunikace s postiženým. Rozhovorem s postiženým zjišťujeme subjektivní potíže, okolnosti úrazu, orientovanost postiženého apod.;
- pohmatem – pulzace na krčních tepnách, dýchací pohyby, ev. dechové funkce posuzujeme přiložením ruky na břicho nebo hrudník, stav hlavy, krční páteře, teplotu kůže, zlomeniny velkých kostí, nepřírozenou hybnost končetin apod.;
- čichem – pátráme po jakémkoliv zápachu, např. alkohol, plyn.

Při vyšetřování se zaměřit na:

- stav vědomí;
- vydatnost a účinnost dýchání;
- výkonnost krevního oběhu;
- rozsah a závažnost krvácení.

Téma č. 7:

Školní akce a jejich organizace – výlety, lyžařské výcviky, školy v přírodě, exkurze,...



ÚVOD A CÍL TÉMATU

Charakterizovat různé školní akce a jejich specifika.

Způsob výuky:

Téma bude pouze rámcově uvedeno a je ponecháno k samostudiu na základě doporučených zdrojů. Následně bude diskutováno v rámci blokové diskuse v Moodle



Součástí vyučování tělesné výchovy na ZŠ a SŠ v ČR je lyžařský výcvik. Jeho organizace vychází z „Metodického pokynu k organizaci lyžařského výcviku žáků“, vydaného MŠMT ČR a doplněného aktuálními informacemi z roku 2000. Tento předpis doplňuje „Metodický pokyn k personálnímu zabezpečení lyžařských výcvikových zájezdů“ pořádaných základními a středními školami a ke vzdělávání instruktorů školního lyžování pro lyžařské výcvikové zájezdy, vydaný MŠMT ČR. V roce 2000 byly pokyny doplněny komentářem a aktualizovány (viz. příloha č. 4 a 5).

„Součástí vyučování tělesné výchovy na školách poskytujících základní a střední vzdělání je lyžařský výcvik. Provádí se podle platných učebních osnov a současně s cíli

vzdělávacími a výchovnými plní významné funkce zdravotní a zotavné“ (20, s. 8). Navíc je třeba zdůraznit zásadní přínos dvou pobytů v zimní přírodě pro reálnou možnost následného individuálního a rodinného využití v rámci celoživotní pohybové rekreace a společenského významu při udržování zdravotně orientované zdatnosti.

Především v době zimních a jarních prázdnin se však také koná mnoho dalších lyžařských akcí, dále se využívá zimních víkendů a mnoho mladých lidí a dětí se zúčastňuje tzv. lyžařských škol. Každá akce má svá specifika, ale pokud se jedná o organizovaný pobyt s výukou lyžování, měla by se dodržovat analogicky základní pravidla a pokyny z výše uvedených metodických pokynů.

Vybrané zásady v přípravě a organizaci lyžařského zájezdu

Úvodem je třeba zdůraznit, že pokyny MŠMT ČR k pořádání školních lyžařských zájezdů, již také vzhledem k dlouholeté tradici v našich školách, jsou dobře zpracované. Přesto však považujeme za velmi důležité pro přípravu a úspěšnou realizaci zájezdu vyhledat a uplatnit aktualizované pokyny z roku 2000.

- Předem informativně zjistit lyžařské dovednosti a složení skupiny pro vhodnou volbu terénu. V našich podmínkách se prozatím jen obtížně hledají taková místa, která by splňovala nároky jak pro základní výcvik začínajících lyžařů, tak i pro vyspělé lyžaře, kteří jezdí např. s rodiči do Alp apod. Na tyto okolnosti je třeba předem žáky, studenty a zejména jejich rodiče upozornit. Také z toho důvodu je vhodné zapojit rodiče do výběru vhodné lokality.
- Důležité je včasné zajištění dopravy, výhodná je vzájemná domluva o společném využití autobusu s předchozími a následnými účastníky stejného objektu nebo z blízké oblasti ubytování.
- Vedoucí zájezdu si vybírá spolupracovníky nejen podle kvality lyžařských dovedností, ale i podle pedagogických a komunikativních schopností.
- Kvalifikaci instruktora získává absolvent vysokoškolského oborového studia TV nebo jeho student po úspěšném absolvování předmětu lyžování. Dále absolvent středoškolského studia se schváleným učebním plánem pro výuku lyžařského instruktora, absolvent základního kurzu v trvání jednoho týdne organizovaného v resortu školství a zakončeného zkouškou a absolvent lyžařského kurzu u jiného subjektu akreditovaného u MŠMT ČR s osvědčením cvičitel nebo učitel lyžování. Řídí se stanoveným programem a všemi zásadami bezpečnosti výcviku. Poučení všech účastníků zájezdu o bezpečnosti se provádí ještě před odjezdem nebo hned první den zájezdu.
- Jestliže se účastní zájezdu více než 30 žáků, studentů, musí být ustanoven zdravotník. Péči o zdraví je možné zajistit po dohodě i prostřednictvím zdravotníka jiného zájezdu v místě nebo v místním zdravotnickém zařízení.
- Pověření vedoucího zájezdu a dalších instruktorů musí být písemné. Vedoucí zájezdu přebírá za žáky, studenty zákonnou zodpovědnost po celou dobu zájezdu (přeprava, cesta do objektu, výcvik, pobyt v objektu, cesta a přeprava zpět).
- Rodiče a žáci, studenti musí dostat včas veškeré potřebné informace o organizaci a obsahu výcviku (časové údaje, údaje o financích, o lyžařské výstroji a výzbroji, o obsahu výcviku, o bezpečnosti při výcviku, o pravidlech chování při přepravě a pobytu v objektu, o řešení situace při porušení pravidel atd.). Rozdat žákům a studentům základní informace a pokyny k LVZ, včetně závazné přihlášky
- Z výchovných a zdravotních důvodů je na zájezdu vhodná účast i žáků, kteří nemohou trvale lyžovat, např. zdravotní oslabení, stav po úraze aj.
- V dostatečném předstihu osobně navštívit příslušný objekt a zkontrolovat jeho stav, současně prohlédnout okolní terén, svahy a vleky.
- Vedoucí zájezdu připravuje v několika kopiích seznam všech účastníků se

základními daty (jméno, bydliště, rodné číslo, číslo pojišťovny, telefonní spojení na zákonné zástupce) pro ubytování, slevu na vlecích, zdravotníka apod.

- Pro žáky a studenty předem vyhotovit přehled požadovaných dokumentů a informací, řešit s nimi problémy s výzbrojí a výstrojí (např. impregnace vrchního oděvu, možnost zapůjčení lyží apod.) a domluvit se o představě a náplni společných večerů.
- Vedení zájezdu zpravidla zajišťuje následující vybavení:
 - stopky a startovní čísla;
 - slalomové tyče, vhodné jsou i plastové barevné kužele;
 - fotoaparát, videokameru, videokazety;
 - režim dne, formuláře pro denní program, fixy, tužky, špendlíky, izolepu, papíry a tvrdé čtvrtky;
 - diplomy, drobné odměny, ceny
 - po dohodě se zdravotníkem vybavenou lékárnou;
 - mapu okolí;
 - osnovy besed a podklady k nim;
 - „kufřík“ s materiálem a vybavením na opravu lyží a jejich mazání.
- Plán výcviku s konkrétními úkoly a odpovědnostmi schvaluje předem ředitel školy. Vedoucí je povinen vést o průběhu zájezdu podrobný záznam, včetně zápisu o úrazech, nemocích či jiných problémech a jejich řešení.

Téma č. 8:

Olympiády a krajské soutěže – jejich organizace atd.



ÚVOD A CÍL TÉMATU

Podat stručný přehled a třídění soutěží v rámci volného času v ČR a v zahraničí – zásady jejich organizace.

Způsob výuky:

Téma bude pouze rámcově uvedeno a je ponecháno k samostudiu na základě doporučených zdrojů. V rámci diskusního fóra v Moodle k němu bude zřízena samostatná sekce.



POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

POZ (Plán organizačního zajištění):

A/ Všeobecná ustanovení:

1. Pořadatel:
2. Datum:
3. Místo:
4. Vedoucí činovníci: předseda organizačního výboru

ředitel soutěže
vrchní rozhodčí
organizační pracovníci

5. Účastníci soutěže (např. vítězové zákl. kol):
6. Přihlášky:
7. Losování:
8. Úhrada (startovné):
9. Ubytování:
10. Stravování:

B/ Technická ustanovení:

1. Předpis (podle jakých pravidel se hraje):
2. Hrací systém:
3. Účastníci (např. věk, výkonnost,..):
4. Podmínky účasti (lékařská prohlídka, soupiska, dat. Narození, čísla dresu, potvrzení že jsou studenty denního studia dané školy, zaplacení startovného, ...):
5. Rozhodčí:
6. Námitky:
7. Časový program:
8. Ceny a možnost získat titul:

+ CESTOVNÉ: jakým způsobem je či není hrazeno

+ PŘÍPRAVA SOUTĚŽE: - soutěž řádně připravit - organizačně,
hospodářsky i technicky, zdravotní zajištění,
propagace a sponzoři,...

HERNÍ SYSTÉMY

Základní turnajové herní systémy: mistrovský („každý s každým“)
vylučovací (na jednu, dvě porážky)
švýcarský

- lze různě kombinovat základní dva typy (systém na dvě porážky, kvalifikační skupiny a vylučovací semifinále, finále, turnaj „útěchy“ apod.)
- stručné návody k uspořádání turnaje pro různý počet hráčů a družstev

1. MISTROVSKÝ „každý s každým“:

- základní systém při dostatku času a malém počtu hráčů nebo družstev
- systém objektivní a všechny „zaměstnávající“
- výpočet počtu utkání
- počet kol je vždy o 1 menší než je počet účastníků
- **3 základní principy pro stanovení pořadí jednotlivých utkání:**
 1. vylosovaná čísla družstev zapisujeme proti směru hodinových ručiček
 2. nejvyšší číslo zůstává stále v 1. řádku a to střídavě „host – domácí“ (tj. vpravo – vlevo)
 3. v každém dalším kole na místo čísla 2 napíšeme číslo 1 (nemusí se prohazovat pořadí z důvodů, aby nehráli utkání za sebou)

pokud je lichý počet účastníků, doplníme na sudý počet a ten kdo hraje s fiktivním soupeřem v daném kole odpočívá

| | A | B | C | D | E | F | body | skóre | pořadí |
|---|-----|-----|-----|-----|-----|-----|------|-------|--------|
| A | XXX | | | | | | | | |
| B | | XXX | | | | | | | |
| C | | | XXX | | | | | | |
| D | | | | XXX | | | | | |
| E | | | | | XXX | | | | |
| F | | | | | | XXX | | | |

2. VYLUČOVACÍ SYSTÉM:

a) na jednu porážku:

- druhý základní systém při nedostatku času a velkém počtu hráčů nebo družstev
- systém méně objektivní a vyřazující, určíme pouze 1. místo
- výpočet počtu utkání (X) dle vzorce: $X = n - 1$
(n je počet hráčů)
- *základní principy:*
 1. počet hráčů musí být sudý (při lichém počtu je nutné předkolo nebo kombinace systému)
 2. na opačné konce „větvi pavouka“ se nasazují nejsilnější družstva, aby se nestřetli hned na počátku

b) na dvě porážky:

- dalším systémem při nedostatku času a velkém počtu hráčů nebo družstev
- systém více objektivní, všechny „zaměstnávající“ s nadějí na dobré umístění i po porážce v 1. kole
- možnost určit 1. – 3. místo
- výpočet počtu utkání (X) dle vzorce: $X = 2n - 3$
(n je počet hráčů)
- předem se připravuje tabulky I. kola (základní skupina) + tabulka poražených (skupina „poražených“)
- *varianta běžná v úpolových turnajích (zápas, judo):*
 - v turnaji pokračuje i borec, který prohrál, ale pouze s vítězem skupiny
např.:
 - vytvoření skupin po 8 závodnících
 - ve skupinách losem vylučovací systém
 - poražení vítězi skupin postupují dále, ostatní jsou vyřazeni

3. ŠVÝCARSKÝ SYSTÉM:

- při velkém množství účastníků a nedostatku času (např. šachy)
- možnost stanovit docela objektivně pořadí všech účastníků při malém počtu kol

„ Všichni co nejvíce ve hře !“



ÚVOD A CÍL TÉMATU

Vyhodnotit v rámci kolokvia zpracované zápočtové úkoly a závěrečné seminární práce.

Způsob výuky:

Téma je součástí přímé výuky, případně je realizováno v rámci zápočtu tohoto předmětu .